

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 20— K
pol leta 10—
četrt leta 5—
posamezna številka po 40 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrstu. Priloge stanejo poleg poštne še 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 75 vin.
. dvakrat . . . 60
. trikrat . . . 45
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 30 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštna hranilnica št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne

Govor ministra prosvete Ljube Davidovića

u načelnoj debati o zakonskem predlogu o izmenama i dopunama u Zakonu o Narodnim Školama od 19. aprila 1904. godine. Držan u Narodnom Predstavništvu 25. juna 1919. godine. Po stenografskim beleškama.

(Iz srbskega učit. glasila »Narodna Prosveta«).

Gospodo, dopustite, da sa nekoliko reči obrazložim projekat, koji je danas pred vama, projekat o preuredjenju ili upravo o sitnim izmenama zakona o narodnim školama.

Meni se čini, gospodo, da družba između pera i mača nigde nije bila intimnija nego u našem narodu. Ona je, gospodo, njemu dala najefikasnije rezultate.

Naš trojedini narod je poput one lepe pesme »sabljom zarezivao i krvlju ispisivao svoju slavu i svoje megdane« i što je najlepša stvar, svi su ti megdani bili za slobodu narodu. Maču je pomoglo slabakko pero. I u koliko je ono bilo slabije, u toliko je morao mač jače da zamahne i dublje da zaseče. Današnja lepa i mila naša sadašnjica, ona je tekovina te družbe i sada samo pero ima da nastavi rad, koje je odpočelo zajedno sa mačem. Ono ima da dogradi zgradu naše nove otadžbine. Ono ima da od nje napravi zemlju prave sloge i bratstva. Mač će u korice o bedra onih, koji su ga sa toliko dostojanstva pronosili po celom svetu bez straha i bez prigovora, ali samo onda, ako pravda bude triumfiralna i ako ideali našega naroda ne budu bezdušno osakaćeni i ako krv, kojom smo zapisivali naše megdane, ne bude uzalud prolivena. Neka nikada i niko ne zaboravi, da se družba između mača i pera može svaki čas ponoviti, da ponovo zapisuje našu novu slavu i nove megdane, i da ponovo brani prava našeg naroda.

Napomenuh ovo stoga što je naš prosvetni radnik bio pravo oličenje družbe mača i pera.

Onako isto kao što smo u svoje vreme ne štedeći materialne žrtve spremali našu vojsku, tako isto nastaje sada doba i potreba da moramo trošiti ne štedeći na prosvetu narodnu, jer samo prosvetena otadžbina može da bude mila i draga, svoj svojoj deci. I prva brigada u prosveti biće nam, da se pobrinemo o spremi i što većem broju učitelja naših, koji će u ujedinjeni naš narod unositi prosvetu i slobodu.

Projektom ovim, nadam se, da ćemo postići ovo troje: da ćemo podmiriti jednu potrebu, da ćemo učiniti pravdu i izvršiti jedno dužno priznanje. U našim narodnim školama nema dovoljno nastavnika. Njih je malo bilo i pre rata, ali kako smo tokom ovih ratova izgubili nekoliko stotina nastavnika, onda nastaje potreba još veća, još prešnja. Najprirodnija popuna nestašnice nastavnika u osnovnim školama bila bi popuna kroz učiteljske škole, ali ja vam moram napomenuti fakat, da priticaj omladine u učiteljske škole nije bio u onoj meri, u kojoj bismo mi to želeli.

Još jedan fakat treba da napomenem, da mi do sada na žalost nismo imali dovoljno učiteljskih škola. Jedan od načina da u učiteljske škole dovedemo što više mladih ljudi bio taj da povećamo plate učitelja narodnih škola. Naravno treba povećati početne plate, koje su, gotov sam da priznam, bile male do zločina. Ja vam rekoh ovu tešku reč i priznajem odmah da sam sebe optužio, pa je pravo da mi

dopustite, da se pravdam, jer to zahteva pravda, to zahteva istina.

Onda kad sam prvi put pre 15 godina podnosio ovaj današnji zakon o narodnim školama pred Narodnu Skupštinu, onda su finansijske prilike u našoj zemlji bile vrlo teške. Naša je zemlja grcala u letecim dugovima, a budžetski deficit bivao je svake godine sve veći i veći. Novo političko doba u ono vreme tražilo je nove mere i nove žrtve i ondašnja vlada nije imala šta raditi, nego da ozbiljno traži velike prireze od svojih poreskih obveznika. U tako teškim finansijskim prilikama trebalo je izvesti preuredjenje osnovne škole, valjalo se je rešiti od dvoje na jedno: ili izvršiti preuredjenje osnovne škole bez znatne, osetne popravke materialnih prilika naših učitelja ili zapustiti misao preuredjenja osnovne nastave. Ja vam, gospodo, mogu s hvalom reći, da je ondašnji narodni učitelj pristao da se izvede preuredjenje osnovne škole bez osetne popravke njegovih materialnih prilika. On je, gospodo, ostao da gladije i da radi. Gladovao je i radio je s oduševljenjem, jer je bio uveren, da je i on Rade Neimare na izradjivanju lepše budućnosti našeg naroda. On je radio u školi, iz škole između narod i priznati mu se mora, da u svojim radom u veliko spremio i mnogo doprineo velikim delima ovih velikih naših dana. Danas su se gospodo prilike promenile i ja smatram za prvo dužnost svoju a isto tako i za dužnost Narodnog Predstavništva da treba da popravimo materialne prilike našega učitelja. U ostalom, gospodo, šta on traži? Traži da bude jednak s ostalim službenicima državnim, koji imaju iste kvalifikacije. To je gospodo zahtev pravde s koju uveren sam, nećemo se ogrešiti.

U našoj otažbini nema dovoljno narodnih škola, te valja otvarati nove narodne škole, a za to valja tražiti nove učiteljske snage. Na koji način bi se one mogle naći, ako se ne bi pobrinuli da naš narodni učitelj ne mora da se bori sa tom grubom svakidašnjicom, da se ne brine o svom svakodnevnom hlebu, nego da celokupna brigada njegova bude upravljena narodnoj školi.

Procenat pismenosti u našem narodu vrlo je mali, tako mali, da je to običajno.

Ovo pitanje, treba da bude brigada svih prospećnih sinova našega naroda, mora da bude stavljeno na mnogo širu osnovu, no što je do sada bilo, bar na širu no što je bilo u staroj našoj kraljevini. Na ovom nekoliko, širokom i korisnom polju rada mi ćemo sresti sa svima ljudima, voljnim, da pomognu prosvetivanju našega naroda. Tu će biti rada i za žene, koje su tokom ovih ratova dokazale, da umeju lepo brinuti brigu o budućnosti narodnoj, koje su pokazale, da su dostojne junaštva svoje braće, junaštva, kojim se mi s pravom tako ponosimo.

Našoj narodnoj školi, gospodo, naročito školi u starim našim granicama, često se prigovaralo da ona svojim pitomcima ne daje dovoljno pismenosti, — optužba sasvim bez osnova. I meni je, gospodo, dilo, što mi se ovim dala prilika, da tu sasvim neosnovanu optužbu oborim na ovome mestu. Naša narodna škola, gospodo, i ako četverozredna, ona je do sad svojim pitomcima dovoljno pismenosti. Ali ono, što je nastajalo posle osnovne škole, to je upropašćavalo ono, što je osnovna škola davala svojim pitomcima. Kaže se, gospodo, »da vreme gradi«, ali vreme i razgradjuje. Dečko, koji je išao potpuno pismen, iz osnovne škole,

tokom vremena nije se nimalo bavio knjigom, a mi, glavni krivci zato, nismo se bili pobrinuli, da mu damo prilike, da se duže knjigom pozabavi. Mi, gospodo, nismo spremili pogodnu lektiru za doba od 10—20 godina; eni nismo otvorili narodne čitavnice; mi nismo stvorili narodne knjižnice. I zbog toga, gospodo, sve ono što je škola dela, to je polagamo isćiljavalo i kod jedne mlade duše, posle izvesnog vremena, od škole ostaje samo jedna draga uspomena i taj mladi dečko ulazi u vojsku kao nepismen. Da smo se mi pobrinuli, da to dete svojim interesom bude i dalje vezano za školu, ja sam uveren, da bi ono učivalo tekovine školine ne samo onoliko kolike je iz škole iznelo, nego da bi njegova pismenost bila još i proširena i pojačana. Ali za ono, što su drugi krivi ne treba kriviti našu narodnu školu: ona nije kriva, nego su krivci na drugoj strani. Na narodnom prosvetivanju, gospodo, radiće mnogi ljudi ali mi ne zamerite jednu konstataciju: da u tom odabranom društvu na radu oko prosvetivanja narodnog centralno mesto mora opet zauzeti narodni učitelj. On je pozvan položajem svojim za to. Hoćemo li mi ovako nezbrinutog terati na taj težak, ali i plemenit i potreban posao, u svome narodu?

Čist interes nastave narodne traži, da plate učiteljima budu veće nego što su dosada bile. Da vam ne pomijem, gospodo, onu poznatu reč narodnu, o veselom srcu i kudelji. Jasno je kao dan, da čovek koji radi u školi ne sme biti raztrzan svakodnevnim brigama. Ako se zbrineta za učitelje onda ste se zbrinuli i za prosvetu. I moja je dužnost, a i dužnost Narodnog Predstavništva biće da tu brigu ozbiljno zbrinemo.

Mi smo, gospodo, sad pre reformom naše narodne nastave. Mi smo pred reformom celokupne nastave u celoj zemlji, i za izvodjenje tih reformama treba nam mnogo ruku, mnogo vrednih ljudi, koji će te reforme na praksi ne samo izvesti, nego koji će tim reformama i života dati. Samo sa nekoliko reči, gospodo, da vam napomenem, što je dosad u tome pogledu uradilo Ministarstvo Prosvete. Pitanje je krupno te ne sumnjam da će se njime zainteresovati Narodno Predstavništvo. Pre nekoliko meseci u Ministarstvu Prosvete obrazovan je tzv. prosvetni odbor. Članovi njegovi predstavnici su prosvete iz pojedinih naših oblasti. I oni su, gospodo, radeći puna četiri meseca svršili jedan krupan posao na zadovoljstvu Ministra Prosvete, kao i na puno zadovoljstvo pojedinih vlada koje su ih ovamo poslale. Oni su imali za dužnost da pretresu sve zakone, sve naredbe, sve uredbe, sve planove i programe koji su se odnosili na osnovnu nastavu u našoj kraljevini, i da tako radeći dodju do jedne odluke i da stvore jednu organizaciju za našu osnovnu školu. I onim što su oni izradili, ja mislim, da je ta svrha postrgnuta. Naša će zemlja imati jednoliko organizovanu osnovnu školu. Ne velim jednu osnovnu školu u svima njenim kraljevima. Naša narodna škola u starim granicama, bila je jednolika. Novim ovim projektom mi predviđamo drugu školu za sela, a drugu za varoš. Mi predviđamo novim projektom, gospodo, i to, da škola pored glavne svrhe vaspitne, mora da se sad prema vremenu obazre i na potrebe naroda i kraja u kojima je stvaramo, bar u svojim višim razredima. Mislim, da će takva škola biti mnogo korisnija narodu nego što je do sad bila. Za izvodjenje tih reformama potrebno je, kao što malo čas rekoh, da se učitelje unese svim srcem u narodnu

školu. On će to učiniti onda, ako bude potpuno obezbedjen i zbrinut za svoju svakidašnjim. Ja mogu, gospodo, da tvrdim i da se ne bojim, da ću biti demantovan kad tvrdim da naš učitelj pristaje da pati za dobro svoje zemlje, i svoga naroda. Ali, gospodo, teško bi i nepravedno bilo ako bi tražili da i njegova porodica pati zbog toga, što on hoće da pati za dobro svoga naroda. Mi smo dužni, gospodo, pomoći ga, im smo dužni dati mu toliko, da on može vršiti svoje dužnosti, ne misleći na svakidnji hleb. Ako se on, gospodo, sav ne unese u svoj posao, onda nema napretka od toga posla. Samo onaj koji punu svoju volju unese u posao, treba da se nada uspehu. Možete vi, gospodo, napraviti najbolje programe, najlepše planove školske, ako nema onih koji će te programe ljudskih da izvedu, to bi sve bilo mrtvo slovo na hartiji. Naš učitelj je pokazao da zna i ume da radi. On je radan, vredan i neumoran. Što je mislio, to je propovedao, a štogod je propovedao to je radio. On radi u školi, on radi u porodici, on radi u masi naroda. On je, gospodo, bio jedan od neumornih radnika na velikom delu narodnog ujedinjenja.

Ja ne znam, gospodo, sa koliko se prava ujedinjenje nemačkoga naroda pripisuje nemačkom učitelju, ali smem tvrditi, da je naš narodni učitelj na tom velikom poslu mnogo saradjivao, i da je na tome poslu zaradio lepo ime narodnoga učitelja. Ja ne znam, da li bi trebalo primere navoditi za to; ima ih mnogo, ima ih silnih, ima ih lepih, ima ih otmenih. Dopustite mi, da navedem samo dva.

Onda, gospodo, kad se u Makedoniji spremio naš protivnik da utre naše narodno ime; dalje, onda gospodo, kad se pored tolikih lepih i divnih spomenika, onda gospodo, kad se pored tolikih miliona življa našeg, širokog celoga sveta tvrdilo, da u Makedoniji nema Srba, — onda gospodo, u tom kraju našega naroda diže se srpski narodni učitelj, na rad, ozbiljan rad u tim našim krajevima.

Nepobusani grobovi najboljih sinova našeg naroda nicali su jednako a naš narod se u čudu pitao zar nema pomoći? I bilo je pomoći. Sletila su jata sokolova, koja su pored svih zabrana zvanične Srbije preletala među državnu i odletala dole, da umru na Vardaru za ime svoga naroda. Deca sa Morave, Save i Dunava, koje su im kolevke bile, odlazila su da nadju svoj grob na Vardaru, onako isto, kao što su deca, koje je Vardar odnihad, umirala u ovim ratovima na Savi, Dunavu i na Moravi.

U selu Petraljici opkolili su vojvodu Branu. On se branio junački sa svojim drugovima, i kad neprijatelj ništa nije mogao učiniti, on je zapalio kuću u kojoj je bio. Kroz dim, kroz plamen, kroz zapaljeni krov čula se pesma Branina, divna pesma otadžbini njegovoj, kad su ga zvali na predaju vrećali su ga. Kad je dogoreo krov i pao na borce, koji su se borili za ime narodno, onda je umukla pesma na usnama mladoga junaka: on se živ sazeo za ime i dobro svoga naroda. (Buran odziv: Slava mu!)

Brana je bio sin staroga učitelja pok. Pere Jovanovića. Uz ime sinovljevo i uz slavu dela njegovih, zar nepristaje i slava oca njegova koji je dao takvog sina? Ponavljam gospodo, Brana je bio sin učitelja.

Ako biste, gospodo, tražili da vam navedem još koje ime, ja bih mogao na-

vesti još 50 drugih imena, ali bi se dobacilo, ima ih još. Ako bih naveo 100 opet bi se ponovilo: ima još.

Dopustite samo jedno ime: Lazar Kujundjić, seosko dete, svršio je školu i otišao dole u južnu Srbiju, da kroz školu brani svobodu svoga naroda. Branio ju je uspešno, odlučno, junački. Ali kada je naš protivnik škole zamenio drugim sredstvima borbenim, kada je vidio da naše škole postižu velike rezultate, jer su radile u svom narodu, onda je on zamenio školu puškom, mačem i bombom. I našem plemenu nije ostalo ništa drugo no da pušti, da ga zatru, ili da se brani istim sredstvima. I Kujundjić je, gospodo, otišao u goru, da se iz gore bori i za školu i za narod.

Borio se kao lav. I jednoga dana opkoliše kuću, u kojoj je bio zapališe je kao i Braninu kuću i kada je utrošio poslednji metak, onda izlazi, da se kroz redove probije, da nadje oduške i da se oslobodi. Prorešetan kuršumina, pada na pragu kućnom. I na tome se ne svršava zao udes njegov i naš. Na mrtvo telo njegovo dovedu majku njegovu i pitaju je: je li to tvoj sin? Da bi sačuvala selo, da bi sačuvala one, koje je ona i njen sin voleo ona odgovara: ne. In tom trenutku iz oka njenoga suza nije kanula.

Vi znate, gospodo moja, da je legendarna Jugovića majka bila tvrda srca, kad je čula, da je »zakukalo devet udovica, zaklakalo devet sokolova i kad je zalajalo devet ljutih lava, zahrzalo devet dobrih konja.« Svagda bila je tvrda srca i od oka suze nije pustila. Tako veli narodna pesma. Ali ona kaže u isto vreme, da je majka Jugovića presvisla kad je videla ruku svoga Damjana. A moderna Jugovića majka, stara Kujundjićka, nije presvisla ni onda, kada je videla svoga jedinca mrtvog, jer je osećala da je dužnost, da sačuva selo bila jača i veća od tuge materinske i od bola njena. A od tuge materinske nema veće tuge, i od bola materinog nema većog bola.

Možda je, gospodo, da je majka Jugovića bila otisak vremena i prilika, u kojima je živela. Ne sporim taj uticaj, ali ima još jedan uticaj, koji se ne sme zaboraviti, a to je uticaj njena sina. On je bio od nje vaspitan, a vremenom on postaje vaspitač majke. I ta žena našega naroda postaje velika majka, čije ime treba svako da zna, svako dete svaki koji voli svoju zemlju i svoju slobodu.

Dopustite gospodo, da još jedan put rečem: Lazar Kujundjić je bio narodni učitelj. Ja bih hteo da stanem na ovom redjanju ali ne smem da predjem preko jednoga novoga fakta, a taj je, da je u ovim poslednjim ratovima naš narodni učitelj napisao svojom kralju jednu opsežnu knjigu. Ta opsežna knjiga to je vazdašnja slava njegova. On je, gospodo, vodio čete i bataljone. Oduševljenje, kojim se je sam oduševljavao, prenosio je na te čete i bataljone; ginulo se gospodo sa osmehom na usnama. Ali je vazda svaki hrabri komandir čete i bataljona ginuo zajedno sa svojim borcima. In u tim najtežim prilikama, naš narodni učitelj nije se demantovao. On je radio onako kako je govorio.

Ja sam gospodo obećao na početku govora, da ću da učinim jedno dužno priznanje. Ja sam to sada učinio. Činim ga time, što iznosim ovaj projekt zakona sa molbom, da ga Narodno Predstavništvo primi. Tvrdo sam uveren, da će Narodno Predstavništvo učiniti svoje priznanje primajući ovaj projekat. Gospodo, treba ga primiti, jer to činimo onima, koji će u našoj slobodnoj i ujedinjenoj otadžbini preneti prosvetu u najudaljenije krajeve.

Mi treba, da to učinimo, gospodo, i s toga, što učinimo to za one, koji su bili svakad gotovi, koji su i danas gotovi, koji će i sutra biti gotovi da, po rečima našeg otmenog pesnika — »za svaku kap mleka svoje matere dadu kap svoje krvi svojoj otadžbini«.

Buran aplauz.

ALBIN LAJOVIC:

Ureditev učiteljskih plač na Češkem.

Na kratko hočem podati pregled zakona, s katerim so uredili učiteljske plače v Češkoslovaški republiki. Pripomniti moram seveda takoj, da je zakon začasnega značaja, kakor je dandanes več ali mnj vse začasno, veljavno dan, dva, tri, kakor pač pride.

V uvodnih osmih členih je govor, da so razveljavljeni vsi zakoni, ki se nanašajo na gospodarsko-pravno razmerje učiteljev v deželah, ki pripadajo republiki. Vse izdatke za šolstvo nosi država, prejemki učiteljev so jednaki onim državnih uradnikov od XI. do VII. činovnega razreda. Če dobe leti priboljšek, velja isti avtomatično

tudi za učitelje v isti izmeri. Zakon stoji v veljavo z dnem, ko se razglasi in velja od 1. listopada 1918. naprej.

Prvi del obravnave potem v 14 precej obsežnih §§ obče stvari, kot n. pr. to, da dobi vsakdo plačo od prvega dneva meseca, ki sledi nastopu službe, ravno tako pa zopet do zadnjega onega meseca, v katerem je odvezan službe. Plača se izplačuje vsakega prvega vnaprej, aktivitetna doklada pa na posebno prošnjo tudi četrtletno vnaprej.

Napredovanje je avtomatično. Višja plačilna stopnja v XI., X. ali IX. razredu se doseže po treh letih, v VIII. in VII. po štirih. Učiteljem, premeščenim z obče na meščansko šolo, ali na obratno, se računa pri uvrstitvi v plačilni razred vsa službena doba, kakor bi jo prebili na šoli iste kategorije. Napreduje se postopoma, kakor hitro je dosežen čas, ki ga zahteva posamezna stopnja ali razred. V izrednih slučajih se lahko odreče napredovanju kot kazen. Učitelji, ki so 60 let stari in imajo 35 službenih let, ne morejo več časovno napredovati.

Učitelji meščanskih šol se uvrste v skupino B, občih v skupino C, industrijalni učitelji pa v skupino D. Skupina B zahteva meščanski izpit, C usposobljenostnega, D pa izpit za industrijalne učitelje, t. j. učitelje moških in ženskih ročnih del.

Doba v posameznih razredih uraja:

XI. čin. raz.	Skupina		
	B	C	D
XI. » »	3	6	6 let
X. » »	5	6	7 »
IX. » »	7	7	9 »
VIII. » »	10	—	— »

Skupina B pride torej končno v VII. čin. razr., skupini C in D pa v osmi. Če kdo izpopolni svojo izobrazbo do višine, kjer se uvrsti državnega uradnika v višjo skupino, ima leta isto pravico do uvrstitve. — Napreduje se z tistim dnem, ko se je dosegla zahtevana doba v posamezni stopnji ali razredu.

Šolski voditelji imajo funkcijsko doklado, pravico do stanovanja, odnosno do stanarine, kakor je to še v podeželskih zakonih. Za gotov čas potrebe na gotovem službenem mestu imajo učitelji pravico do uradnega ali naturalnega stano-

vanja, odnosno do primerne stanarine, kakor tudi na vse priboljške, ki jih dobivajo iz istega naslova državni uradniki istega razreda. Prav tako je z dijeta, potnino in namestnino, če gre učitelj izven svojega bivališča nadomeščat za par dni obolelega tovariša. Selitveni stroški se povrnejo po predpisih, ki veljajo za državne uradnike. Učitelji začetniki, ki služijo za nagrado, so jednaki državnim praktikantom.

V posebnih slučajih se more dovoliti učiteljem predjem v višini trimesečne plače, ki se povrne najdalje v dveh letih.

Za časa mobilizacije, ali orožnih vaj dobivajo učitelji svoje prejemke pod istimi pogoji in okolnostmi kot državni uradniki, za čas prezenčne službe se seveda ustavijo.

Učiteljski praktikanti se po treh letih zadovoljivega službovanja in če so v tem času napravili usposobljenostni izpit, uvrste v pripadajoči činovni razred in skupino.

Učitelji veronauka, ki uče tedensko 16 ur, dobe plačo učiteljev na oni šoli, kjer poučujejo, če poučujejo manj kot 16 ur pa nagrado v višini 25-50- ali z 75odstotne plače literarnih učiteljev. Analogno nagrado dobivajo tudi učitelji deških ali ženskih ročnih del, če uče manj kot 16 ur na teden.

Nagrada za poučevanje prostih predmetov, ki jih poučujejo neučitelji, znaša za tedensko uro 100 K na leto. Učitelji pa dobe za nadure isto nagrado kot državni uradniki za svoje.

Naj priobčim na koncu še tabelo, iz katere vsakdo razvidi, koliko bi dobil plače, če bi služil v Češkoslovaški republiki.

Aktivitetna doklada.

Činovni razred	I. mesta + 80.000	II. mesta + 40.000	III. mesta + 10.000	IV. do 10.000
	XI.	576	504	432
X.	768	672	576	480
IX.	960	840	720	600
VIII.	1104	966	828	690
VII.	1288	1127	966	805

Službena leta	Skupina B meščanske šole		Skupina C ljudske šole		Skupina D industrijske učilnice	
1 1/2	Adjutum	1.000	Adjutum	600	Adjutum	600
3	"	1.200	"	800	"	800
4	XI.	1.600	XI.	1.600	"	1.200
5	"	1.600	"	1.600	XI.	1.600
6	"	1.600	"	1.600	"	1.600
7	X.	2.000	"	1.800	"	1.600
8	"	2.000	"	1.800	"	1.800
9	"	2.000	"	1.800	"	1.800
10	"	2.400	X.	2.200	"	1.800
11	"	2.400	"	2.200	X.	2.200
12	IX.	2.800	"	2.200	"	2.200
13	"	2.800	"	2.400	"	2.200
14	"	2.800	"	2.400	"	2.400
15	"	3.000	"	2.400	"	2.400
16	"	3.000	IX.	2.800	"	2.400
17	"	3.000	"	2.800	"	2.600
18	"	3.200	"	2.800	IX.	2.800
19	VIII.	3.600	"	3.000	"	2.800
20	"	3.600	"	3.000	"	2.800
21	"	3.600	"	3.000	"	3.000
22	"	3.600	"	3.200	"	3.000
23	"	4.000	VIII.	3.600	"	3.000
24	"	4.000	"	3.600	"	3.200
25	"	4.000	"	3.600	"	3.200
26	"	4.000	"	3.600	"	3.200
27	"	4.400	"	4.000	VIII.	3.600
28	"	4.400	"	4.000	"	3.600
29	VII.	4.800	"	4.000	"	3.600
30	"	4.800	"	4.000	"	3.600
31	"	4.800	"	4.400	"	4.000
32	"	4.800	"	4.400	"	4.000
33	"	5.400	"	4.400	"	4.000
34	"	5.400	"	4.400	"	4.000
35	"	5.400	VII.	4.800	"	4.400
36	"	5.400	"	4.800	"	4.400
37	"	6.000	"	4.800	"	4.400
38	"	6.000	"	4.800	"	4.400
39	"	6.000	"	4.800	"	4.400
40	"	6.000	"	4.800	"	4.400

Če primerjamo našo naredbo o uraditvi učiteljskih plač s češkim zakonom, lahko opazimo, precejšnjo razliko. Glavno dobro pri Čehih je, da se povsod poudarja jednakost med učiteljem in državnim uradnikom poslednjih petih razredov. Pri nas se je storila usodepolna napaka, da se nam je nekje, bogsigavedi kje, urinilo kukavičje jajčice petih razredov, ki nam je že in nam bo še mnogo preglavic in neprijetnosti prineslo, a menda samo vsled tega, ker se hoče varovati poslednja mostnica, da se ne izenači tudi po naslovu uradnik z učiteljem. Drugo, kar mi naravnost ugaja je, da so industrijalni učitelji deležni skoro istega napredovanja kot učitelji na ljudskih šolah. To je prinesel menda tok časa s seboj in pa dejstvo, da se najrazličnejši tipi gospodarskih in gospodinjiskih nižjih šol, kjer poučujejo v pretežni večini industrijalni učitelji posebno dobro obnašajo, tako, da se imajo baš tem Čehi zahvaliti za svoje krásno razvito narodno gospodarstvo.

ŠENTILČAN:

Šolstvo na prvem mestu.

Ako bo vsak izmed nas kamen, narod bo kakor iz skal.

Jan Neruda.

Zakaj?

Tako mora biti, ako hočemo ohraniti, kar smo s tolikimi žrtvami pridobili. Država brez izobrazbe je kolonija, z izobrazbo je samo država in z globoko izobrazbo je država, ki se jo upošteva, ki ima moč in bodočnost. Pri prvi Wilsonova načela niti v poštev ne pridejo.

Država brez prave izobrazbe je na trilih tleh. Mi pa hočemo imeti pri graditvi lepe naše domovine najprej fundament, ki bo na globoko in široko daleč segal in bo napravljen iz zdravega materiala. Na tem fundamentu bo možno, da zraste orjak, ki bo z jeklenimi mišicami in z zdravim sokolskim pogledom ključoval valovom, ki se bodo zaletavali vanj.

Ta fundament bo naša mladina — nova generacija, ki mora biti čista, brez tujerodne primesi; biti mora kakor njiva pšenice, ki jo je vsejal in oplel priden kmetovalec.

Velika Samova država je razpadla. Bila je mogočna, a zgrajena na slabih podstavkih in zrušila se je.

Se lani za Nemce slavni in danes blamirani Bismarck je rekel: »Francoza je premagal nemški učitelj — ne meč!« — Med vojno smo prorokovali na tem principu zmago izobrazbe — največ tehnike in poraz vzhoda. In glejte! Kar po vrsti so opešale: žalibože najprej Rusija, nato Rumunija in Turčija je že komaj dihala, ko je še Nemec vzdigoval glavo in veroyal v ošabna gesla: »Der Deutsche fürchtet nur Gott«, »Deutschland über alles«; Nemec je bil krivični boj ter vztrajal — končno se je zganil tudi on in šele pogažen na sramotnih tleh je prišel do zavesti, da je kradel in hotel ukrasti grudo nenemških narodov, ki so želeli biti rešeni izpod njegovega jarma in obvladati samo svoje in nič več — hoteli so pravico in pravica, ko je videla žrtve, ki so prikipele do vrhunca, je naredila razmah — in nam zagnala v naročje zlato jabolko, ki ga hočemo čuvati vsi, čisto vsi. Zavedajmo se, da je zlato! Povejmo to deci v šoli in ona doma majki in otcu. Povejmo jim, da jih gazdarica »Damjan-ka« ljubi in naj bodo ponosni, da so njeni sinovi.

Da, šola zasluži prvo mesto; ona je porok našega obstanka.

V Peogradu dobro delajo!

IVAN ŽOLNIR:

Namesto imenika osebno polo.

V teku svojega službovanja sem si polagoma, pri tem pa vedno bolj in bolj utrdil prepričanje, da je imenik v obliki v kakoršni ga rabimo danes na naših šolah, zelo nepraktična in z ozirom na njegov namen dokaj pomanjkljiva, skoz in skoz nesmotreno zasnovana, do cela zastarela uradna knjiga, ki danes ne služi več in zaradi svoje nepraktičnosti ter pomanjkljivosti sploh nikdar ni mogla služiti vsemu temu, čemur je bila in je še namenjena.

Zakaj je imenik nepraktična uradna knjiga? — Nepraktična je imenik že zaradi tega, ker ga moramo v začetku vsakega šolskega leta za vse razrede in oddelke nanovo nabaviti, sestaviti in spisati. Koliko skrbi in jeze povzroča v začetku vsakega šolskega leta šolskim voditeljem že sama nabava te knjige. Knjigovezci sicer zatrjujejo, da bodo z imeniki — to pa velja tudi za vse druge uradne potrebsčine — postregli do zaželenega roka in natančno po naročilu.

a uresničiti se navadno ne eno in ne drugo. Na imenike moramo šestokrat čakati tedno za tednom in ko smo jih po dolgem čakanju in opetovanem priganjanju končno vendar dobili, se pripeti, da jih v svojo žalost ne moremo rabiti, ker se knjigovozec ni držal natančno naročila. Če so koncem vseh koncev imeniki vendar enkrat tu, jih porazdele šolski voditelji med poedine razrednike, ki vpišejo nato vanje po abecednem redu vse otroke svojih razredov in izpolnijo v teh za prvo šolsko leto na podlagi izpisov iz šolske matice, za vsa ostala šolska leta pa na podlagi imenikov iz neposredno preteklega šolskega leta vse stolpce izvzemši onih, ki so namenjeni za prihodnje četrtletno razredovanje in za opomnje; kratko in čisto priprosto povedano: izpiski iz šolskih matic in stari imeniki se prepisujejo. V novejšem času smo morali iz starih imenikov v nove imenike še razven skupnih šolskih zamud prepisati za vsakega učenca še rede iz nazadnje preteklega četrtletja. To duhomorno prepisovanje imenikov, za katero delo se uporabi ne malo dragega časa, se ponavlja leto za letom. V očigled obstoječi šletni šolski obveznosti se mora za enega in istega rčenca eno in isto v teku osmih let nič manj nego osemkrat prepisati. Ali ima ta postopek praktično ter sploh kakšno vrednost? Ne, je nikdar ni imel in je ne bo imel, je kratek odgovor. Ali pa ima ta postopek, kakor nas uči lastna izkušnja, to slabo posledico, da se utihotapijo o priliki prepisovanja imenikov, v za vsakega učenca nad vse važne rojstne podatke, in v podatke o prvem prihodu v šolo, številni pogreški. Recimo, da napravi vsak razrednik o priliki enkratnega prepisovanja imenika le en sam pogrešek in tega lahko napravi vsak še tako vesten in natančen učitelj, tako napravi potem n. pr. 300 učiteljev pri enkratnem prepisovanju imenikov 300 pogreškov, kar da po skratnem prepisovanju iste snovi 2400 pogreškov. Koliko učiteljev pa naredi pri enkratnem prepisovanju imenikov več nego en pogrešek? — Po skratnem prepisovanju imenikov ne odgovarja na ta način mnogo podatkov več resnici. Ali naj se to dejstvo ne ovažuje?

Zdaj pa si oglejmo v imeniku poedine stolpce ter njih namen, dasi so nam dobro znani, nekoliko natančneje.

V drugi stolpec se morajo poleg otrokovega imena vpisati tudi njegovi rojstni podatki. V rojstnih maticah, iz katerih si priskrbimo potrebne rojstne podatke otrok, je zapisano ime rojstnega kraja otrocka v največjem pomenu besede, brez kakoršnekoli natančneje določbe in prav tako se potem tudi to ime zapiše v imenik n. pr. Peter Vuk, rojen 27. maja 1910. leta na Drakšlno št. 12. Za imenik je ta označba rojstnega kraja nezadostna. Zakaj, bomo koj spoznali. V imeniku mora biti rojstni kraj vsakega otroka mnogo natančneje določen. Razven označbe rojstnega kraja otrokovega v najožjem pomenu besede, bi se moralo v imenik še vpisati rojstna občina, župnija, okraj in dežela. Tako natančna označba rojstvenega kraja je osobito potrebna za otroke, ki se v dobi svoje šolske obveznosti dosti selijo, ki so danes tukaj, jutri tam. Pojdimo nazaj k našemu Petru Vuku, ki smo ga pravkar navedli kot slučaj. Peter Vuk se je v predšolski dobi, pa tudi pozneje mnogo selil. V predšolski dobi se je odselil iz rojstnega kraja Drakšlno v Ruše, odtod v Velenje in odtod v Velikovec. Tu je vstopil v šolo in isto tudi tu dovršil. Šolski vodja bi mu moral izročiti odpustnico, a ima pomisleke o verodostojnosti Vukovih rojstnih podatkov. Predno se odpusti deček iz šole, hoče se prepričati o njih resničnosti. Deček je rojen na Drakšlno. Tako stoji v imeniku prav lepo napisano. Kje je Drakšl? — Za to ne ve deček, ne njegovi ljudje — stariši so mu bili že zdavna umrli — za Drakšl ne ve njegov razrednik, za Drakšl ne ve nihče, tudi mi ne. Šolskemu voditelju je v tem slučaju odvzeta možnost, ugotoviti resničnost Vukovih rojstnih podatkov. Ako pa bi bilo v imeniku zapisano: Vuk Peter, rojen na Drašlno, občina Mihovci, župnija Velika nedelja, okraj Ormož, ve šolski voditelj v Velikovcu takoj, kam se ima obrniti.

Tretji stolpec je določen za podatke o prvem prihodu v šolo in za podatke o teku šolskega obiskovanja. Pri sedanjem zasnutku tega stolpca je mogoče tek šolskega obiska imeti v razvidnosti le od istih otrok, ki so zadostili svoji šolski obveznosti na eni, k večjemu na dveh šolah. Za vse druge otroke, to so pred vsem služenci otroci in otroci tistih starišev, ki zaradi svojega poklica nimajo stalnega bivališča, kakor so: uradniki, železničarji, delavci itd., katerih otroci pohajajo vsak trenutek v kakšno drugo šolo, za vse te otroke v tem stolpcu ni preskrbljeno. Da pa je vzdrževanje razvidnosti tekom šolske obveznosti otrok v obče, osobito pa

onih, ki nimajo stalnih bivališč, posebno potrebno, tega brž ni treba posebej utemeljevati.

V četrti stolpec imenika se vpiše bivališče otroka, v peti pa ime, poklic in bivališče njegovih starišev ali njih namestnikov. Kakor se za otroke, ki bivajo pri svojih stariših, v peti stolpec vpiše teh ime, stan in bivališče, tako se za otroke, ki bivajo pri tujih ljudeh, v ta predalček vpiše ime, in bivališče njih odgovornih rednikov, imena, stanu in bivališče starišev poslednjih otrok navadno ne najdemo v imeniku, dasi bi bilo večkrat potrebno, vedeti tudi to. Zategadelj bi moral imeti imenik razven stolpca za ime, stan in bivališče starišev ozir. varuha še stolpec za ime, bivališče in stan stranke, pri kateri otrok zdaj stanuje.

Desna stran imenikovih listov je določena za rede iz neposredno preteklega 4. četrtletja, za četrtletna razredovanja, za četrtletne šolske zamude ter za rede za odpustnico.

Poleg stolpca za zamude se naposled še nahaja stolpec za opomnje. Tu sem se napiše: 1. je li otrok za višji razred (oddelek) sposoben ali ne, 2. datum izročitve odpustnice in 3. datum in kraj eventualne odselitve in šolskega okoliša. Važnih zapisov o duševnih in telesnih lastnostih otrok v tem stolpcu navadno ne najdemo, sicer pa le-ti, če tuintam naletimo na nje, najčešče ne dosežejo svojega namena, ker so preveč splošni ter se o priliki prepisovanja imenikov navadno ne prenesejo v nov imenik, stari pa se shranijo in z njim tudi zapiski.

V zmislu 2. odstavka § 97. do zdaj še veljavnega dok. šol. in učnega reda se je pri določitvi redov za odpustnico ozirati tudi na obnašanje in uspehe otroka v zadnjih treh šolskih letih; zaradi tega so roditelji ali njih namestniki dolžni, šolskemu voditelju na zahtevanje predložiti dotična šolska naznanila. Ta točka š. i. u. r. zveni prav lepo, toda v praksi v mnogih slučajih ni izvedljiva, saj vemo vsi, kakšna usoda doleti večinoma šolska naznanila, kmalu po njih vročitvi. Šolska naznanila se raztrgajo, založijo, shranijo tako dobro, da jih je težko zopet najti, se pogube. Če nimamo šolskih naznanil, pa sežemo po imenikih. Kaj ne? — Gladko rečeno, pa težko storjeno. Za otroke, ki se dostikrat selijo sploh ni mogoče na podlagi imenikov zadnjih treh let določiti redov za odpustnico, ker v takšnih slučajih nimamo na razpolago imenikov, za vse druge otroke pa se redi za odpustnice ne določujejo s pomočjo imenikov zadnjih treh let, ampak na bolj praktičen način, sicer bi prizadeti razredniki za to delo potrebovali večdnevni dopustov.

Na podstavi današnjih imenikov je tudi precej težavno si ustvariti in podati pravo sliko učenca, kar pa moramo dostikrat storiti. Sodnije zahtevajo namreč kot pripomoček pri kazenskem postopanju proti mladoletnim od šolskih vodstev poročila o njih napredku, marljivosti, splošnem obnašanju, telesnih in duševnih lastnostih itd. Za to imajo sodnije posebne vprašalne pole. Vsak učitelj, kateri je imel s temi sodnijskimi vprašalnimi polami opraviti, ve, kako težavno je, le s pomočjo imenikov na poedina vprašanja teh pol odgovoriti; v gotovih slučajih je to sploh nemogoče. Morebitni kratki zapiski o učenčevi individualnosti v imenikovem stolpcu za opomnje nam pri tem delu tudi ne pomagajo dosti, ker so navadno preveč splošni in brez navedbe raznih okolišnih, ki bi te zapiske natančneje pojasnjevale. In tako je tudi s tem utemeljena trditev, da zapiski v imenikovih opomnjah ne služijo svojem namenu.

Ta nedostatek pa so polagoma spoznale tudi naše bivše šolske oblasti. Da se temu odpomore, so se uvedle na Štajerskem Bischofbergerjeve »Schülercharakteristiken«. Pa tudi te niso rodile zaželenega sadu in ne iz enostavnega razloga, ker niso bile praktično omisljene.

Spoznavši veliko pomankljivost in vsestransko nepraktičnost našega popolnoma zastarelega imenika, začel sem rzmisljati, kako bi se moral imenik preosnovati, da bi ustrezal todobnim zahtevam ter tako potem povsem služil svojemu namenu. Poskušal sem imenik izpopolniti, obračal ga na vse strani; končno pa sem imel pred seboj zopet stari, nepraktični imenik, le njegova oblika je bila nova. Posledica tega je bila, da sem obsodil imenik na smrt. Proč z njim, namesto njega pa za vsakega učenca posebej polo, ki bi se naj imenovala »Osebna pola«. Predstavljam pa si osebno polo tako-le:

Osebno polo, ki bi obsegala štiri strani, dobi vsak otrok koj pri svojem prvem vstopu v šolo in sicer za določbo svoje šolske obveznosti, to se pravi do tistega trenutka, ko je zadostil šolskim zahtevam. Na prvo stran osebne pole se pri vstopu otroka v šolo zapiše enkrat za vselej njegovo ime

in nato v poedine stolpce njegovi rojstveni podatki (dan, mesec, leto, kraj, občina, župnija, okraj), podatki o njega veri in narodnosti, ime, stan in bivališče starišev ozir. varuha ter datum in kraj prvega otrokovega prihoda v šolo. Razven tega bi še morala imeti prva stran osebne pole stolpce za razvidnost tega šolskega obiskovanja (odkedaj, dokedaj, kje), za ime, stan in bivališče stranke, pri kateri učenec sedaj stanuje ter za datum učenčevega izstopa iz šole.

2. in 3. stran (notranji dve strani) osebne pole bi bili določeni za razredovanje in sicer za celo dobo otrokove šolske obveznosti, za odpustnico in za opombe glede odhodnice

4. stran (zadnja) osebne pole pa bi naj bila namenjena za zapiske, ki bi naj dali natančna pojasnila o učenčevih posebnih telesnih in duševnih lastnostih, slabih kakor dobrih, o njegovi vzgoji, življenjskih in drugih razmerah v domači hiši itd. itd. Ti zapiski pa bi bili seveda dopustni le na podlagi sklepa domačih učiteljskih konferenc.

Tako spremljajo osebne pole poedine učence od razreda do razreda; po preteku prvega šolskega leta jih izroči razrednik prvega razreda razredniku drugega razreda, le-ta onemu tretjega razreda itd. Razredniki si podreže je osebne pole onih učencev, ki so za prestop v naslednji višji razred (oddelek) nesposobni. Ko učenec dovrši ljudsko šolo, se njegova osebna pola shrani, kakor so se dosedaj shranili imeniki. Za slučaj preselitve učenca se pošlje prepis osebne pole naravnost vodstvu iste šole, v koje okoliš se je otrok preselil. Vsako drugo naznanilo preselitve je potem odveč. Na novi šoli se osebna pola uvrsti med osebne pole učencev istega razreda, v katerega je bil priselivši se učenec uvrščen in se obravnava naprej tako kakor se obravnava osebne pole vseh drugih učencev.

Ker nam daje osebna pola precej dobro, verno sliko učenca, bode tudi prav lahko z njeno pomočjo odgovarjati na vprašanja sodnijskih vprašalnih pol in to tudi v slučajih, če mladoletnega, za katerega se sodnja zanima, poznamo ali ne.

Zdaj pa odgovorite sami, kaj se vam zdi bolj praktično in popolno: dosedanji »Imenik« ali »Osebna pola«, o kateri sem pravkar razpravljal.

O osebni poli, kakor si jo mislim jaz, sem se že z marsikaterim tovarišem razgovarjal. Ideja je v obče ugajala. Pomisleke o osebni poli so imeli nekateri za slučaj učenčeve preselitve, ko bi se utegnili osebna pola zgubiti. No, temu pa se odpomore lahko s tem, da, kakor sem že namignil, ostane original doma, odpošlje pa se le prepis. — Drug pomislek je bil ta: kakšna bo osebna pola po preteku 8 let. Nato pa odgovorim, da morajo biti formalari iz dobrega, močnega in trpežnega papirja, učitelji pa jih morajo varovati, da se ne raztrgajo in pomažejo, katerih zmožnosti pa vendar ne bomo mogli otrekati nobenemu učitelju. Če se pa slučajno kakšna osebna pola zamaže, raztrga, potem jo je pač z novo nadomestiti.

Meščanske šole — pozabljene?

Zakon o narodnih šolah, ki ga je priobčil »Učit. Tovariš« v 29. številu z dne 16. julija t. l., določuje v členu 8. glede službenih prejemkov učiteljev na narodnih šolah; toda nikjer ni brati v tem zakonu o kaki določbi, ki bi ugotavljala plače učiteljskega na meščanskih šolah. Ali je »Učit. Tovariš« morebiti priobčil le nepopoln zakonski osnutek ter izpustil več določb celotnega zakona, ali pa je Narodno predstavništvo ob sklepanju pozabilo, da imamo tudi meščanske šole?*)

Saj vendar ni verjetno, da bi bili namestniki prezrli meščanske šole, posebno še sedaj, ko baš v Slovincih hitimo ustanavljati novih meščanskih šol, da zadelamo vrzeli, ki jih je avstrijski sistem nalašč puščal v slovenskem šolstvu!

Da se prav lahko »pozabi« kakšna »malenkost«, ki bi utegnila koristiti meščanskim šolam, o tem nam priča naredba celokupne deželne vlade za Slovenijo z dne 14. februarja t. l., ki določuje glede pravih doklad nastopno: »Ravnatelj meščanskih šol in voditelj enorazrednih, dvorazrednih in trirazrednih ljud-

*) Delegati naše Zaveze, ki so se ravno takrat mudili v Beogradu, so na ta nedostatek v načrtu opozorili Učit. udruženje in gospode poslance. Na meščansko šolo so res pozabili, to pa zaradi tega, ker je v Srbiji še ne poznajo. Ker bi bilo treba ves načrt predlagati, kar je bilo v zadnjem hipu nemogoče, niso sprejeli od nas predloženih izprememb, pač pa smo dobili zagotovilo, da se uredi meščansko šolstvo s posebnim zakonom, dokler ne obvelja nov šolski zakonik v celoti. — Op. uredn.

skih šol prejemajo opravilne doklade letnih 300 K za vsak naslednji razred pa po 50 K letno. Po tej odredbi dobivajo torej ravnatelji meščanskih šol, ki imajo opravljati dosti več in napornejšega dela v pisarnici in vodstvu šole kakor pa na vsaki večrazredni ljudski šoli, prav toliko opravilne doklade kakor voditelj enorazredne ljudske šole. Ravnatelj meščanskih šol so pred ureditvijo plač dobivali po 400.— K opravilne doklade, ki so jo merodajne oblasti že pred leti nameravale zvišati na 600.— K; zadnja »regulacija« plač pa jim je namesto pričakovanega poviška prinesla znižane opravilne doklade.

Iz navedenega zglede o opravih dokladah bi mogli sklepati, da je Narodno predstavništvo v Beogradu na vse učiteljske meščanskih šol prav tako pozabilo, kakor je »pozabila« celokupna deželna vlada za Slovenijo na ravnatelje meščanskih šol.

Da bi se pa s takimi-le »pozabljenostmi« vzpodbujalo učiteljsko k izpolnjevanju svojih študij ter privabljal k izpitu za meščanske šole, tega vsaj ne bo nihče pričakoval; zato se pa naj tudi nihče ne čudi, ako v bodoče ne bomo imeli niti toliko meščanskih učiteljev, da bi z njimi zasedli vsa ravnateljska mesta na meščanskih šolah.

Spričo vsega tega se mi zdi umestno, da bi imela Zaveza in osobito še naša jugoslovanska učiteljska organizacija svojega posebnega zastopnika, ki bi mu bila poverjena naloga, da skrbi za koristi meščanskih šol ter zastopa interese meščanskih učiteljev. Ker pa ne kaže pričenjati dolgotrajnih razprav in eventualnih volitev sedaj v prehodni dobi, ki pa utegne postati za razvoj našega šolstva odločilna, zato priporočam:

Poveri naj se kateremu izmed sedanjih članov vodstva Zaveze posebna naloga, da bo zastopal interese meščanskih učiteljev, ki so bili dozdej zvesti in marljivi udje naše skupne stanovske organizacije in ki torej nikakor ne zaslužijo, da bi jih hote ali nehote »pozabljali«. — os.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Prijavljeni delegati:

Delegat se nadalje prijavila nastopna društva:

- IV. Litijsko učit. društvo:
- 10. Bezeljak Ivan — Žalna;
- 11. Levstik Janko — Zagorje ob S.
- Namestniki:
- 12. Ažmanova Marija — Litija;
- 13. Širceljeva Leopoldina — Toplice.
- V. Učit. društvo za sv. lenartski okraj v Slov. g.:
- 14. Perger Matej — Sv. Jurij v Sl. g.;
- 15. Lorber Ljuba — Sv. Anton v Sl. g.

- Namestnika:
- 16. Kranjc Franc — Sv. Barbara;
- 17. Urh M. — Sv. Jurij;
- VI. Učit. društvo za laški okraj:
- 18. Gnus Anton — Dol pri Hrastniku;
- 19. Zupančič Franjo — St. Rupert;
- 20. Velkavrh Franjo — Trbovlje-Vode.

- Namestniki:
- 21. Janko Vitko — Dol;
- 22. Umbergerjeva Milka — Hrastnik;
- 23. Mazijeva Ida — Trbovlje.
- VII. Učit. društvo za radovljiški okraj:
- 24. Jaklič Franc — Radovljica;
- 25. Drolova Kati — Zasip p. Bledu.
- Namestnika:
- 26. Gorišek Josip — Leše;
- 27. Semrl Ivan — Lesce.
- VIII. Učit. društvo za celjski okraj:
- 28. Černež Ludvik — Celje;
- 29. Pristovšek Franc — Zalec;
- 30. Vidali Roza — Griže pri Celju.

Namestniki:

- 31. Jelovšek Fortunat — Dramlje;
- 32. Voglar Franc — Celje;
- 33. Širca Olga — Celje.

Opomba: Opozorjamo okr. društva, da pravilno volijo delegate in namestnika. (Gl. »Zavezina« Pravila člen VI. § 7. e!) Vsakokratni predsednik je že po pravih delegat. Nič za to, ako že vnaprej ve, da se ne bo mogel udeležiti delegacije, se pač izvoli zanj tak namestnik, ki se gotovo udeleži zborovanja. Poleg predsednika z enim namestnikom se voli v društvu do 50 članov še po 1 delegat in 1 namestnik, od 50—100 članov 2 delegata in 2 namestnika itd.

Prosimo nadalje vsa društva, da čimprej prijavijo delegate in namestnike, ker čas hiti.

*) Kar se pozabi, se navadno pozneje izvrši; a ravnatelj mešč. šol še vedno zaman pričakuje poviška opravilnih doklad. — Op. pis.

Društvene vesti.

+ **Društvo učiteljev in šol. prijateljev za ljubljansko okolico** je imelo svoj občni zbor ob številni udeležbi 19. julija 1919 v Ljubljani v »Učit. tiskarni«.

Predsednik pozdravi navzoče člane in omenja z veseljem, da se je društvo zopet krepko oživilo.

Tajnik poroča, da ima društvo sedaj nad 50 članov ter želi, da se vrše sestanki učiteljske pogosteje. Poda kratko zgodovino društva od njegove ustanovitve do danes.

Blagajnik poroča o društvenem demarnem stanju.

Namesto 3 umrlih, oziroma preselivših se članov, so bili izvoljeni v odbor tovarišci: Sodnikova iz Bevk in Adela Golobova ter tovariš Urbančič iz Horjula. Delegatom za Zavezo so bili voljeni: Sodnikova, Korbar, Ivo Trošt; namestnikom Golobova, Rant in Fr. Trošt.

Občni zbor sprejme soglasno sledeče nasvete, predloge, oziroma resolucije, ki jih je podal in na kraiko utemeljeval tajnik Korbar:

1. Volitev zastopnikov učiteljstva v okr. šol. svet izvrši se čimprej!

2. Občni zbor odobrava »Unijo« vsega jugoslovanskega učiteljstva.

3. Dopuste učiteljstvu dovolj vis. šol. oblast, ne kraj. šol. svet!

4. Društvo protestira proti zasedenju našega ozemlja.

5. Okr. učit. konference naj se vrše redno vsako leto!

6. Krajni šolski svet naj se odpravi!

7. Naredba dež. vlade, da se učiteljstvu, ki ima prosto stanovanje odtegne polovica aktivitetne doklade, naj se razveljavi!

8. Okr. šol. nadzornike voli učiteljstvo samo iz svoje srede.

9. Učiteljstvu naj se izposluje na železniški polovična cena vožnja.

10. Pri oddaji praznih učiteljskih mest naj se upošteva poleg starosti in kvalifikacije najprvo učiteljske otroke.

12. Šol. vodstva, ki še nimajo slik kralja Petra, oziroma reg. Aleksandra, naj sporoče to okr. šol. svetu, da jih ta naroči na račun kraj. šol. sveta.

13. Vse v Zavezi včlanjeno učiteljstvo daruj za rezervni sklad!

14. Dnevnic, ki so bile v Narodnem predstavništvu dovoljene učiteljstvu, naj se temu zbog neznosne draginje čimprej izplačajo.

15. Kvalifikacija bodi javna!

16. Zaveza in Slomškova zveza, naj se v tem, kar je skupnega za vse učiteljstvo, vzajemno podpirate.

17. Naše društvo izreka Zavezi najtoplejo zahvalo, ker nam je priborila človeku dostojno plačo.

18. V bolnici naj imajo tudi družinski člani učiteljstva preskrbo za polovično ceno.

19. Vsa imenovanja, ki so se izvršila v zadnjih letih nepostavnim potom, naj se anulirajo in dotične službe razpišejo na novo.

20. Skuša naj se zakon o penziji učit. vdov predrugačiti, ker s sedaj dovoljeno penzijo ni možno živeti.

Nato pozdravi predsednik med zborovanjem došlega okr. šol. nadzornika M. Kanteta, ki nas je počastil s svojim prihodom ter posvedočil, da ve ceniti pomen šole in delo učiteljstva. Omenja slab šolski obisk ter nasvetuje, da vsaka šola naprosi okr. šol. svet, da ta posreduje za cenen nakup obleke oziroma obuvala za šol. mladino.

K sklepu priporoča predsednik, da učiteljstvo vneto deluje za družbo sv. Cirila in Metoda. Prihodnje zborovanje se vrši zopet v sedanjih počitnicah. Kraj in čas se naznani po časopisih. Na zdar! — Tajnik.

+ **Učiteljsko društvo mariborskega okraja** je zborovalo 12. junija t. l. v šoli Karčevine pri Mariboru. Čakali smo, da se naš zapisnik odzove svoji dolžnosti in objavi poročilo, a ker spi spanje pravičnika, ga pustimo mirno spati. Zvedeti pa mora svet, da je naše društvo oživelo, ko je izginila težko mora, ki je ves vojni čas zadrževala naše društvene sestanke in nas celo silila k zborovanjem nem. učit. društva. Mi delamo sedaj pridno in se mnogoštevilno udeležujemo sestankov. Naša zborovanja so zanimiva, posebno ker imamo predsednika-filozofa, ki nam zna povedati vedno kaj pesniškega in originalnega.

Na zadnjem zborovanju so bila na dnevnem redu predavanja o reformi našega šolstva. Predavali so: tov. Avg. Požegar, Dav. Lesjak in Marija Godčeva. Tovariš Rad. Knaflič je začel poročilo o pravnih točkah učiteljstva narodnih šol, a je moral predavanje zaradi pomanjkanja časa prekiniti ter bo nadaljeval na prihodnjem zborovanju, ki se bo vršilo začetkom avgusta. Z velikim zanimanjem pričakujemo njegovih izvajanj.

Tovariši in tovarišice so vsa predavanja poslušali pazljivo, in mnogokrat se je vnela živahna debata.

Nadalje se je sklenilo, naj se vojna leta štejejo vsem podloženo, ker niso trpeli samo tovariši vojaki, ampak tudi doma ostali.

Za Zavezine delegate v Ljubljano so izvoljeni tov. Dav. Lesjak, Simon Vodenik in tovarišica Šlajpahova.

Na mnogoštevilno snidenje na prihodnjem zborovanju!

Imam pa še nekaj pripomniti:

1. Vprašanje: Kdaj pride na dnevni red predlog za višji šolski svet, da se popravijo vsa krivična imenovanja, ki smo jih posebno morali preboleti mi v mariborskem okraju pod nemškim okr. šol. svetom? Ali se spominjate milega tov. Franca Lichtenwallnerja, ki so ga tirali v prerano smrt? Gotovo je kmalu tudi mnogo pripomogla krivična oddaja nadučiteljskega mesta na krčevinski šoli. Drugi tovariši in tovarišice so sicer s težkimi duševnimi boji preživelih zadane jem krivice, a nestrpno čakajo zadoščenja. Mariborsko okrajno učiteljsko društvo, gani se!

2. Predlog. Pri našem društvu smo si tovariši in tovarišice skrajno tuji. Ko smo čitali v časnikih nova imenovanja, smo se veselili seznaniti se s tem ali onim novodošlim tovarišem. A varali smo se! Ne spoznamo jih. Po zborovanju se razkrope vsi člani po mestu kot izgubljene ovčice. Ta čista bolj to gostilnico, oni misli, da bo v drugi ceneje obedoval, tretji gre po opravih itd. Ostanemo si na tak način tuji, kot bi ne bili tovariši. To mora postati drugače! Naročimo si vendar skupen obed pri kakem poštenem krčmarju Slovencu. Približno število bi se itak že v naprej vedelo, posebno če se vpliva na kolegialnost in se vsak zaveže, da se sestanka tudi pri obedu udeleži. Tov. Pučeljak pa kot mariborski domačin bo gotovo tako ljubezniv, da že vse potrebno prej uredi in tudi gostilnico po svoji vednosti izbere.

Tako bi prišla v naše društvo prava kolegialna družabnost; seznanili se bomo med seboj, in tovariš Vauda bo lahko nastopil s svojim mešanim zborom.

+ **Društvo upokojenega učiteljstva** je imelo svoj občni zbor dne 9. t. m. ob zadostni udeležbi. Po pozdravu se predsednik spominja štirih umrlih članov, med njimi treh vdov in enega nadučitelja. Tajnik poroča, da so se dala pravila natisniti v 300 izvodih; prošnje pa, ki so se izdale, so imele povoljen uspeh: K društvu je pristopilo v teku osmih mesecev devet novih članov, da šteje sedaj 118 plačujočih članov. Blagajnik poroča o prejemkih in izdatkih. Prebitka je 808.32 K, kar sta potrdila tudi pregledovalca računov. Dosedanji izkaz kaže, da je od začetka do danes umrlo 14 članov in se je zaradi tega izplačalo 1606 K. V odbor so bili izvoljeni: Jos. Benedek, predsednik; Ant. Javoršek, tajnik; Stj. Punčah, blagajnik; Fr. Kavčič, Jernej Čenčič, Mar. Maroutova in Felicita Kokoljeva, odborniki. Pri slučajnostih je bil sprejet soglasen sklep, da se pošlje na pristojno oblast prošnja, da se nekaterim vpokojencem vštejeja dve provizorični leti, ki sta se jim prezrli ob času vpokojitve, zaradi česar so dotičniki jako oškodovani. Podpredsednik zaključil zborovanje.

+ **Velikovško pedagoško društvo**. V nedeljo, dne 13. t. m. je bil ustanovni občni zbor »Velikovškega pedagoškega društva« v Goselni oziroma Dobri vasi. To društvo se razteza na tri sodne okraje: velikovski, Železno Kaplo in Dobrovas. Društvo je član »Zaveze«. Predseduje mu tovariš Ivan Magerl. Podrobnejše poročilo o tem zborovanju sledi. — Tajnik.

+ **Slovenjegraško učiteljsko društvo** je zborovalo v nedeljo 13. julija v Slov. Gradcu. Tokrat smo pozdravili v svoji sredini prvič novega nadzornika tov. Miloša Grmovška in razum njega še tri nove člane: tov. Krajčiča iz Št. Vida, Ciglerja iz Št. Florjana, ki je radi oddaljenosti od Konjic pristopil našemu društvu kot član in gdč. Podgornikovo iz Št. Janža. Udeleževanjem vesel pojav, da smo bili takrat prisotni razum tov. Sinigoja vsi tovariši in tovarišice in upamo pričakovati tudi v nadalje od vsakega posameznika toliko stanovske zavednosti, da bo pri vseh bodočih zborovanjih udeležba tako številna — ne samo takrat pri zaprežih. Sveta dolžnost vsakega je, delati z vso vneto za našo organizacijo, kar pokažemo v prvi vrsti z udeležbo pri vseh skupnih sestankih. — Poročilo o Zvezinem zborovanju v Celju je podal — v kolikor še ni zastarelo — tov. Mlinšek. Prej poročila ni mogel podati, ker vsled vojnih dogodkov v teh krajih nismo mogli zborovati. Ker je prejšnja tajnica gdč. Irma Scheligova odšla za ravnateljico na meščansko šolo v Ptuj, je prevzel tajništvo tov. Martin Vrečko iz

Pameč. Nato smo se razgovarjali o vzrokih slabega šolskega obiska, o opravičbi šolskih zamud itd. V debato, ki je bila prav živahna, je med drugim posegel tudi novi nadzornik tov. Grmovšek, ki je na stališču, da moramo z vsemi sredstvi delati na dober šolski obisk, renitentne stranke predlagati v kazni, kajti le v slučaju dobrega obiska bomo dosegli lepe uspehe v šoli, bo poplačan naš trud, bomo vzgojili našo mladino v dobre, zanesljive, narodne in naši mladi državi koristne državljane. — Za delegata k Zvezinem zborovanju se izvoli tov. Martin Vrečko, šol. vodja v Pamečah, za namestnico pa gdč. Pavla Podgornikova iz Št. Janža. — Končno smo se še pogovorili o raznih drugih težkočah našega stanu, o pomanjkanju šol. knjig, zvezkov i. t. d.

Ko je bil dnevni red izčrpan, je zaprisegel tov. nadzornik Grmovšek vse stalno nameščeno učiteljstvo. Na obrazih navzočih se je videlo, s kakim veseljem in navdušenjem smo zaprisegli naši toliko ljubljani Jugoslaviji in našemu — res našemu kralju-Sokolu Petru I. Ta prisega je prišla res vsakemu iz srca! Tov. nadzornik je v svojem nagovoru vzpodbujal k skupnosti in solidarnosti, k marljivemu delu za šolo v šoli in za šolo izven šole — in potem bo lahko vsak ponosen na svoje uspehe. Zahvali se dolgoletnemu predsedniku našega učiteljskega društva tov. ravnatelju Vrečko Francu za vodstvo naše organizacije in za njegovo požrtvovalnost v šoli!

Prihodnje zborovanje se določi na dan 7. avgusta v Št. Ilju pod Turjakom, h kateremu se povabi tudi Šaleško učiteljsko društvo, da se skupno pogovorimo o aktivnem oziroma pasivnem stanju našega stanu. Lačne in žejne želodce bo pa že potolažil naš tovariš-gostilničar Franc Rozman. Torej tovarišice in tovariši iz Šaleške doline! V četrtek, 7. avgusta, vsi k skupnemu zborovanju v Št. Ilj! Skupno hočemo delati, skupno se porazveseliti! — Tajnik.

+ **Učiteljsko društvo za celjski okraj** je zborovalo dne 6. julija t. l. v mestni šoli v Celju ob mnogobrojni udeležbi. Tovariš predsednik Sivka iz Šentjurja ob južni železnici otvoril zborovanje s prisrčnim pozdravom na navzoče; zlasti pozdravi g. ravnatelja Schreinerja, ki je prihitel zopet k nam, kjer se vedno rad nahaja. Navzoče je bil tudi ravnatelj meščanske šole Josip Brinar, ki je kot mlad tovariš zapustil naše društvo in se kot izkušen in vnet učitelj zopet vrnil v njega naročje. Vsi navzoči so ga prijazno pozdravili.

Predsednik omenja dva za učiteljstvo vesela slučaja in sicer: 1. Zastopniki vseh učiteljskih društev so se zbrali v Beogradu ter se tam zedinili v močno falango UJU, ki naj deluje v prid šoli in v korist naši mladi državi.

2. Z veseljem se je poudarjalo, da je bil v Beogradu dne 25. junija enoglasno sprejet predlog glede podržavljenja narodnih šol. Učitelji so postali državni činovniki, s tem neodvisni delavci na polju prosvete. Društveniki poverijo odbor, naj se isti brzojavno zahvali ministru Davidoviču, ki tako vneto zastopa naše stališče. Društvo je napram Zvezi in Zavezi glede članarine itd. storilo svojo popolno dolžnost. Predsednik se je obrnil na društvo »Selbsthilfe« z vprašanjem, ali bodo posamezni člani tega društva trpeli denarno škodo, ker društvo ne more pošiljati denarja k nam. Tajnik omenjenega društva je odgovoril, da bode društvo storilo napram svojim članom svojo dolžnost in smo torej lahko brez skrbi. Glede 1% prispevka za društveni sklad se je z veseljem poudarjalo, da so skoraj vsi člani društva poslali prispevke. Za delegacijsko zborovanje Zaveze, ki se bo vršilo v jeseni v Ljubljani, so bili izvoljeni kot delegati: Černej, Pristovšek, Vidali; namestniki: Jelovšek, Širca, Voglar. Sledilo je na to velezanimivo predavanje ravn. Schreinerja: »O načrtu preustrojitve šolstva in narodne vzgoje«. Vsi navzoči so z velikim zanimanjem sledili predavanju g. ravnatelja. Za zanimivo predavanje se mu v imenu članov zahvali predsednik.

Ravnatelj Schreiner omeni, da izdaja Šolska Matica knjigo: »Slov. flora«, ki je zlata knjiga, a ne najde povsod pravega zanimanja; to pa radi tega ne, ker je ne znajo uporabljati. Obljubil nam je privedi vaje, pri katerih se bode rabila omenjena knjiga ter se bodo priredili izleti v naravo, kjer se bode določevalo in spoznavalo na podlagi »flore« naše rastlinstvo. Po nekaterih vajah bo vsak znal

*) Na dobro uspelem izpitu za meščanske šole se tovarišici Levstikovi čestita. Dalje se čestita društvenemu tajniku Žagarju ter se mu želi mnogo sreče v zakonskem stanju.

ravnati in rabiti knjigo in se tudi raditega začel zanimati za našo floro.

Na tem zborovanju je zaprisegel okr. šolski nadzornik zbrano učiteljstvo. Poudarjal je, da oni, ki sluti, da ne bode mogel držati dane prisega, se lahko odstrani, dočim jih je večina že davno v srcu prisegla naši Jugoslaviji in je ta prisega sveta. Drugi del predavanja tov. Kvedra je preloženo na prihodnje zborovanje.

Predsednik se zahvali navzočim; želeč vsem prijetne počitnice in veselo snidenje v novem šolskem letu.

+ **Učiteljsko društvo za svetojannarski okraj** zboruje v četrtek, dne 7. avgusta t. l. ob 10. uri predpoldne pri Sv. Trojici Sl. g. po tem le sporedu: 1. Odobrenje junijskega zapisnika. 2. Došli dopisi. 3. Poročilo blagajnika. 4. Alkoholizem. 5. Naredba deželne vlade. — Tovariš predsednik Kranjc nadaljuje poročilo o vojnih spominih po južni Dalmaciji, Crni gori - Lovčenu, Kotsorski Boki; naši Švici, o kateri nam pokaže razne krasne slike, naposled o Albaniji. 6. Predlogi, oziroma nasveti. Polnoštevilne udeležbe se nadeja odbor.

+ **Učiteljsko društvo za loški in cerkniški okraj** je imelo zborovanje dne 10. julija ob 15. uri v Starem trgu. Društveni predsednik tovariš Mioš Kabaj pozdravi navzoče zborovalce, predvsem gosta tov. Fer. Wigeleta iz Loškega potoka.

1. Vzel se je v vednost tov. Zalarja referat o zamudah a ker je gradivo o tem silno obširno, se počaka novih načrtov in se bode takrat natančneje določilo postopanje.

2. Referat tov. Sirkove o ročnih delih se vzame v vednost z opombo tov. predsednika, da naj se ne opuščajo ženska ročna dela v sedanjih kritičnih časih, pač pa naj se na vsej črti na kmetih uvede krpanje perila in obleke. Tov. Zebre poudarja k odbitku polovice aktivitet, doklad za naturalna stanovanja, da bi dotičniki, ki uživajo naturalna stanovanja ne imeli nič proti temu, če bi ne bila stanovanja v nekaterih krajih n. pr. v Starem trgu tako slaba, da je že veliko komisij, ki pregledujejo stanovanje se glasno izrekle, da stanovanje ne odgovarja postavnim predpisom. Ako hočejo torej že polovico aktivitetne doklade odtrgati, naj višja šolska oblast zato skrbi, da bode stanovanja postavnim določbam odgovarjajoča. V tem smislu je šolsko vodstvo v Starem trgu tudi poročalo potom šolskega odbora v Cerknici višjemu šolskemu svetu v Ljubljano. Višja šolska oblast naj bi sploh skrbela zato, da bi vse učiteljstvo imelo prosto stanovanje, ker v nekaterih krajih ne more učiteljstvo za drag denar dobiti stanovanja. Kar se pa hrane tiče, vlada na deželi silna mizerija. Gostilničarji se branijo učiteljstvu dajati hrano in najčestje je učiteljstvo primorano si hrano iskati v hišah, kjer je hrana za težkodelujočega učitelja nepovoljna.

Kot delegata za Zavezino zborovanje sta izvoljena tov. Matej Jug in tov. Marija Sirkovca. Na zborovanju se je nabralo za vojne invalide 140 K.

+ **Sestanek pokrajinskega okrožja Trzišče** v St. Rupertu, dne 10. julija 1919. Ker je okraj krški zelo razsežen, razdelilo se je »Pedagoško društvo v Krškem« v tri okrožja: Krško, Št. Jernej in Trzišče, da je na ta način mogoče živahnejše delovanje v društvu. Da se društveniki seznanijo s pravili »Pedagoškega društva«, katera so bila tik pred vojno spremenjena, razdelilo se je med člane nekaj odtiskov pravil.

Glede reforme naše narodne šole se je razvnela živahna debata, sprejete so bile sledeče resolucije:

a) Tovariš Lunaček in Pirnat: K točki II. § 19. Z ozirom na prehodno dobo je spremeniti ta § za deželo sledeče: »Otrok stopi v šolo, ko je primerno razvit, vsekakor pa s 7 letom in hodi toliko časa v šolo, da se temeljito priučijo vsega, kar zahteva narodna šola. Hoditi mora vendar v šolo najmanj do 12 let. Ko si pridobí obče znanje, prestopi v kmetijsko izobraževalno šolo, katero mora obiskovati vsaj 2 leti, najmanj pa 3 dni tedensko. Učiteljska konferenca določa, kdaj je učenec sposoben za prestop v kmetijsko izobraževalno šolo.«

b) K odstavku II. § 22. se sprejme po tov. Lunačku predlagana sprememba, oziroma dodatek: »Za domača kmetijska dela se smejo učenci uporabljati v toliko, kolikor ni v kvar šolskemu napredku. Učencem pa ni dovoljeno hoditi v dnino za denar.«

c) Tov. Skulj predlaga, in je bila sprejeta sledeča sprememba:

Členu II. § 39: »Učne knjige za celo Slovenijo naj bodo enotne. Določijo jih višji šolski svet, po nasvetu okrajnih učiteljskih skupščin, z ozirom na kategorije posameznih šol.«

Ravnatoko morajo biti enotni zvezki in tiskovine, katere določijo na isti način višji šolski svet, za celo Slovenijo.

Člen III. § 26. »Upravitelji narodnih šol do vključno IV. r., imajo tedensko največ 8 ur učne obveznosti, ako tudi bi morale ostale učne moči poučevati več — za kar se jih mora posebej nagraditi.«

V členu III. § 28. naj se glasi točka a in b: »V višje in okrajne šolske svete voli učiteljstvo polovico vseh članov in prav toliko namestnikov.«

K členu V. § 44. je še dodati: »Šolsko kuhinjo in v telovadnici šolski oder, kakor tudi stanovanja za vse učiteljstvo s potrebnimi pritlikinami.«

Člen II. § 13 je spremeniti: »Terno predlog stavi okr. šolski svet, imenuje (šol. upravitelja) višji šolski svet za celo službeno dobo.«

Slučajnosti: Sprejete so bile nadalje še sledeče resolucije: Tov. Lunaček predlaga: **Pisanje dnevnika je neobvezno za starejše učiteljstvo (s 15—20 službenimi leti) in ki deluje že več — najmanj pa pet let na enem in istem zavodu in se ga k temu pisanju ne more in ne sme več siliti.** Tovariš Pirnat predlaga: »Zaveza naj izposluje pri višjem šolskem svetu za učiteljstvo, ki namerava v Srbijo sledeče: Učiteljstvo se zaveže iti za eno leto na poskušnjo v Srbijo, ako se mu povrnejo selitveni stroški, tja in nazaj. Ako bi mu tam ne ugajalo, se vrne na prejšnje službeno mesto, ki mu ostane eno leto reservirano. Na predlog predsednika pošlje učiteljstvo pokrajinskega okrožja udanostno izjavo našemu kralju Petru I., ob priliki njegovega rojstnega dne, potom okrajnega glavarstva.

Po triurnem zborovanju zaključil predsednik zborovanje, želeč vsem vesele počitnice, prve v novi državi.

Nato smo si ogledali vzorec čebelnjak. Tovariš Lunaček nam je razkazoval in pojasnjeval, kako nam je pravilno in umno čebelariti. Žal, da je bilo že kasno in se nismo smeli dalje pomuditi pri predmetu.

+ **Učiteljsko društvo novomeškega okraja** je imelo v sredo dne 16. julija 1919 v dekliški šoli v Novem mestu izredni občni zbor. Po pozdravu tovariša predsednika se je sklepalo o nadzorniškem vprašanju za prehodno dobo. Ker ni bilo razven te točke nobene druge na dnevnem redu, je zaključil tovariš predsednik zborovanje, se zahvalil udeležencem za tako lep obisk ter pozval vse navzoče na svidenje prve dni avgusta na prijaznem Catežu. —e—

Kronika.

= **Izza pretekle dobe našega prepoda.** — V 2. številki glasila tač. štaj. »Lehrerbunda«, »Pädagogische Zeitschrift«, z dne 20. jan. 1872 čitam med noticami — bilo je poročilo o zborovanju Mariborskega učiteljskega društva — te dni nastopno: »Unter den Einläufen befindet sich auch das Bittgesuch des quiescierten Lehrers von Studenitz, Herrn Alois Hofbauer, worin er angab, dass er durch 51 Jahre im Schuldienste gewirkt und als Belohnung hierfür eine Pension von jährlichen 72 fl. — also monatlich 6 fl. aus dem Normalschulfonde beziehe. Tief gerührt von dem in diesem Gesuche geschilderten Elende, dem der erbarmungswürdige, in seinem 80. Lebensjahre hilflos alleinstehende Greis, preisgegeben ist, fasste die Versammlung stimmeneinhellig den Beschluss: Er sei eine Petition um Unterstützung des Hrn. A. Hofbauer an den h. Landesschulrat anzuschicken. Ausserdem wurde zur augenblicklichen Linderung der Not dieses Lehrergraises eine Collecte eröffnet, welche ein günstiges Resultat ergab. — V 5. št. tistega letnika »Pädag. Zeitschr.« z dne 20. februarja je tač. okr. šol. nadzornik za Mariborski pol. okraj, prof. Jos. Dominkuš, objavil poziv do štajerskega učiteljstva s prošnjo, naj se usmili starčka H. ter njemu v prilog kaj denarno prispeva, da se tako vsaj malo odpomore bedi tega reveža. Na ta oklic je učiteljstvo darovalo 121 gld. 95 kr. — Potom intervencije Mariborskega učit. društva, odnosno prof. J. Dominkuša, je štajerski dež. šol. svet izposloval, da se je Al. Hofbauerju letna pokojnina zvišala za — 100 goldinarjev, izplačljiva v mesečnih posticipantnih obrokih, počenši z 1. jan. 1872. — Brez komentara!

= **Odprava celibata učiteljic na Češkem.** 15. t. m. so bile seje raznih odsekov narodne skupščine v Pragi. V odseku za kulturo so sklenili odpravo celibata učiteljic na ljudskih in meščanskih šolah. Sklenili so tudi ustanovitev samostojne katoliške teološke fakultete v Bratislavi, medtem, ko so odklonili ustanovitev take fakultete v Brnu.

Polemika.

V odgovor. Cenjena tov. S., katere sicer ne poznam s polnim imenom, mi je odgovorila na moj članek o ženski vzgoji.

Iz spisa povzamem, da se v bistvu strinja z mojim mnenjem, boji se le, da bi naše učiteljice bile preveč preobložene z delom. Seve kaj takega ne bi bilo dobro za drage tovarišice, saj vem iz lastne skušnje, kako to učinkuje. Šola bi me bila kmalu med vojnim časom ugonobila, ko sem morala vsled naklonjenosti nemškega okr. šolskega sveta do slovenskih šol poučevati 4 leta menjalna dva razreda. Pa naše slovenske višje šolske oblasti bodo morda vendar boljše skrbele za blagor podrejenega mu učiteljstva.

Vendar pa se je glasil moj predlog, naj se ustanove gospodinjki tečajji že pri vsaki štirirazredni osnovni šoli, da ga bod deležne vse učenke, ubožne in bogate. Toliko strokovnih izobraženih gospodinj-skih učiteljic pa vendar ne bomo imeli na razpolago. Zato bi bilo že potreba, da učiteljice osnovnih šol prevzemo gospodinj-ski pouk. Pač pa bi se dala izvesti razbremenitev učiteljic s tem, da se na vsaki šoli ali za več šol skupaj nastavi učiteljica ročnih del. Zakaj ne bi imele tudi žene tovarišev učiteljev prilike si kaj prisluziti?

Učiteljice umstvenih predmetov bi vodile gospodinjki tečaj, a učiteljice ročnih del bi jim pri tem pomagale. Naš ugled pa bi se pri prostem ljudstvu povzdignil. Hočem namreč gospodinj-ske tečaje na deželi, po mestih itak že obstojajo gospodinj-ske šole. Morda so moja izvajanja le same utopije. Mi obračamo, a drugi bodo obrnili. Tako s prekanjem le mlatimo prazno slamo.

Sicer pa pravi Gregorčič:

»Ne plaši se znoja, ne straši se boja.

»Ne samo kar veleva mu stan,

kar more, to mož je storiti dolžan!«

Pesnik sicer misli samo na moške, a če hočemo biti pri plačilu možem ravnopravne, moramo jim biti tudi pri delu za naša mili narod. M. G.

Učiteljica — ali žena in mati.

Sicer nisem čitala v »Domoljuba« one razprave o omoženih učiteljicah, a prebrala sem v zadnjem »Učit. Tov.« članek učiteljice-žene in matere in ni mi pustilo, da bi se ne odzvala z nekaj stavki.

Pripomniti pa moram, da nisem zagrizena nabožna učiteljica in da celo pozdravljam s svojimi sovrstnicami odpravo našega celibata. V demokratični državi živimo in kakor drugim državnim nastavljenkam se tudi nam učiteljicam ne sme kratiti osebna prostost v nobenem oziru. Tudi mi ne gre za tisti šesttedenski dopust in tudi o plači žene-učiteljice nočem govoriti. Naša plača je za sedanje razmere itak dovolj borna in zdi se mi naravnost smešno, koga za njo zavidati in mu jo predbacivati.

Ampak, kar je mene v omenjenem članku razvnelo, je to, da je iz Vaše razprave, gospa učiteljica, skozi in skozi razvidno, da ste mnenja in da hočete v tem svojem mnenju prepričati tudi druge, da je učiteljica-žena boljša in za pouk in vzgojo mnogo sposobnejša od samske učiteljice. Ne! In trikrat ne! Ne zanikam, da se nahajajo tudi med ženami res učiteljice, ampak te so le častne in redke izjeme, o katerih ne govorim.

Bila sem na deželi in imela sem precej stika z omoženimi in neomoženimi učiteljicami. Vedno in povsod sem se zanimala za šolske razmere in dasi sem se mlajša, sem gledala šolsko življenje vedno z odprtimi očmi in prepričalo me je, da ne more biti mati, žena, gospodinja — res učiteljica v pravem pomenu besede. To mi mora pritrđiti vsak, kipozna naše razmere, saj mi je že celo marsikatera gospa učiteljica priznala, da se je poprej mnogo več pečala s šolo kakor sedaj. ko nima časa.

Morda je res, da pozabi v šoli na deni, ampak ko pride domov, je še bolj gotovo, da je več šola ne zanima; kako tudi, saj jo čaka doma tisoč veselja, skrbi in dolžnosti.

Da bi pa šolska mladina imela od gospe učiteljice več zaupanja in spoštovanja, kakor samo do gospodične, tega pa tudi ne pristanem. Zdi se mi celo, da je obratno. Ali mislite, da otrok ne ve in čuti, da ima gospodična zanj vedno več časa in zanimanja kakor gospa, ki je vedno zaposlena.

Zato sem prepričana, da imamo samske učiteljice v splošnem več vpliva in uspehov pri šolski mladini, saj ji vendar lahko posvetimo vse svoje moči, nerazdeljene in nerazkrojene. In dasi sem vesela svobode, ki nam jo je prinesla mlada Jugoslavija, vendar kličem svojim sovrstnicam, bodimo ali učiteljice — ali žene in matere!

Učiteljica — samo učiteljica.

Iz Jugoslavije.

— **Iz seje višjega šolskega sveta.** Višji šolski svet je na svoji IV. redni seji dne 17. julija 1919 soglasno odobril in

sprejel poslovnik višjega šolskega sveta; nadalje je soglasno sprejel resolucijo na poverjeništvu za uk in bogočastje glede končne zakonite uredbe obveznega telovadnega pouka na vseh šolah po načrtih, ki jih izdeluje posebna enketa ter odobril za poverjeništvu za uk in bogočastje izdelano naredbi o udeležbi mladine pri telovadnih tečajih slovenskih telovadnih društev. Dalje je sklenil, da se ustanove v šolskem letu 1919/20 po ena deška in dekliška meščanska šola v Ljubljani in Spodnji Šiški, dalje, deška in dekliška šola v Trzinu; pogojno pa, da se ustanovi meščanski šoli v Ribnici in Ptuj, ako se zaveže šolski ali sodnijski okraj ali vsaj občina za vzdrževanje poslopja in kritja stvarnih potrebščin. Preuredi se meščanske šole v Mariboru. Za meščanske šole se sistemizira in takoj razpiše v celem 68 učnih mest, ravnatelj in strokovnih učiteljev in učiteljic ter eno mesto učiteljice ženskih ročnih del. Za meščanske šole se sklene osnovni učni načrt. Oddale so se službe nadučitelja v Grosupljem, pri Sv. Jurju v Slov. Goricah, služba učiteljice pri Sv. Rupertu v Slov. Goricah, ter odobrilo premetitve dveh učiteljic. Razpravljalo se je o predlogu na poverjeništvu za uk in bogočastje, da se dovoli razpisi nekaterih vakantnih učnih mest, ki so sedaj začasno zasedena. Predlaga se poverjeništvu za up in bogočastje, da se preusnujete državni gimnaziji v Ptuj in Celju, z novim šolskim letom, v realni gimnaziji. Ugotovila so se načela, po katerih sme predsedstvo višjega šolskega sveta podeljevati učiteljem dopuste v izobraževalne namene. Potrde se sklepi učiteljskih zborov o izključitvi nekaterih dijakov. — Za nadučitelja sta imenovana Josip Bergant za Grosuplje in Matija Perger za St. Jurij v Slov. gor.; za St. Rupert v Slov. gor. je imenovana učiteljica Helena Čučkova; premeščena je učiteljica Kaligarjeva iz Loga na Vič, učiteljica Vidičeva pa s Hinj v Log.

— **Dr. Valentin Kušar**, profesor na učiteljski v Ljubljani je odlikovan z redom Sv. Save IV. vrste.

— **Slovensko vseučilišče v Ljubljani — gotovo.** Poverjenik dr. Verstovšek je prejel iz Beograda dne 17. t. m. nastopno brzojavko: Sa osobitom radošću izvestavam Vas, da je zakon o univerzitetu u Ljubljani definitivno primljen u narodnom predstavništvu. Uveren sam, da će i ovo najmladje naše vseučilišče u zajednici sa zagrebačkim i beogradskim snazno uticati na kulturni napredak našega naroda i stoga Vam najtoplije čestitam otvaranje univerziteta i želim svaki uspeh. Ministar prosvete Davidovič. Na brzojavko se je zahvalil poverjenik ministru Davidoviču: Z nepopisnim veseljem in udano hvaležnostjo je sprejel ves slovenski narod Vaše obvestilo, da je zakon o vseučilišču v Ljubljani sprejet. Slovenski narod je s tem dosegel svoje najvišje šolstvo, po katerem je stremil skoro 100 let. Slovenski narod se zaveđa, da se ima za dosego svojega najvišjega cilja na polju šolstva poleg naklonjenosti Njegovoga Veličanstva v prvi vrsti zahvaliti Vam, ministarskemu svetu in narodnemu predstavništvu. Potrudili se bomo, da postane ljubljanska univerza vredna posestrima beograjske in zagrebske. Poverjenik za uk in bogočastje dr. Karel Verstovšek, s. r.

— **Meščanske šole v Ljubljani.** Občinski svet ljubljanski je na podstavi poročila tov. Jakoba Dimnika sklenil dne 11. februarja, da se ustanove s prihodnjim šolskim letom v Ljubljani štiri meščanske šole in na seji občinskega sveta, dne 15. julija, je bil pa na predlog istega poročevalca sprejet še ta-le dodatni predlog g. župana: Ljubljanska občina se zaveže, da bo vzdrževala meščanske šole v Ljubljani in Spodnji Šiški, da bo torej nosila stvarne potrebščine, n. pr. poslopje ali namestitev, enoletni tečaj, vzdrževanje poslopj, zbirke, kurjavo, razsvetljavo, postrežbo, snajzenje itd. to pa dotlej, dokler ne bo zakon v tem oziru kaj drugega odločil.

— **Obrtne nadaljevalne šole v Ljubljani.** Šolskemu odboru došlo je od poverjeništvu za uk in bogočastje, v čegar področje spadajo sedaj obrtne nadaljevalne šole, ta-le dopis: S prihodnjim šolskim letom nameravam zopet vpostaviti in po možnosti razširiti pouk na obrtnih nadaljevalnih šolah, predvsem pa postaviti te prepotrebne nižje obrtnošolske zavode na zanesljivo materialno podlago. V ta namen odrejam sledeče: 1. Državni prispevki za vsako, od poverjeništvu za uk in bogočastje priznana obrtno nadaljevalno šolo bode znanal do nameravane zakonite ureditve dve tretjini stroškov, ki jih bode izkazal od nadzornika obrtnih nadaljevalnih šol pregledani in ugotovljeni letni proračun šole.

2. Ostalo tretjino imajo pokriti prispevki lokalnih faktorjev, občina, hranilnice in posojil-

nice itd. Prispevajoči javni činitelji se morajo pravomočno zavezati, da bodo dajali svoje prispevke toliko časa, dokler obstoja šola. Povabljena je tudi trgovska in obrtniška zbornica, da tudi v bodoče primerno podpira obrtne nadaljevalne šole in na ta način razbremeni lokalne faktorje.

3. V slučaju prekoračenja proračuna se občina, v kateri se nahaja šola, zaveže, da pokrije letni nedostatek.

4. Učni honorarji učiteljsstva se do zakonite uredbe začasno določajo tako-le: Učitelji, ki niso kvalificirani za pouk na obrtnih nadaljevalnih šolah, imajo pravico do honorarja 15 K na mesec za vsako tedensko uro. Učitelji pa, ki so z uspehom dovršili tečaj za izobrazbo učiteljev na obrtnih nadaljevalnih šolah, dobje za vsako tedensko uro na mesec 20 K.

5. Administrativna in didaktično pedagoški uredba ostane za sedaj neizpremenjena. Dosedanji pravilniki in učni načrti ostanejo do preklica v veljavi in nove šole je zasnovati na podlagi teh normativov. Neposredna skrb za šolo je poverjena šolskemu odboru.

O teh predlogih in odredbah poverjeništvu za uk in bogočastje je razpravljala občinski svet ljubljanski (poročevalec tov. Jakob Dimnik) v seji dne 15. julija ter sprejel ta-le predlog: Mestna občina se zaveže, da bo z dosedanjim prispevkom, ki ga postavlja v mestni proračun, sodelovala pri vzdrževanju obrtnonadaljevalnega šolstva in da bo v slučaju prekoračenja proračuna pripravljena pokriti tudi nedostatek, vse to dotlej, dokler bodo obstajale šole in dokler bodo v veljavi te določbe.

— **31 učiteljska skupština Učiteljskog Udruženja u Beogradu** obaviće se u dane 6., 7. i 7. avgusta 1919 godine. Na dan 6. avgusta, a u smislu čl. 35., 36. i 37. pravila Učiteljskog Udruženja obaviće se prethodno posebna učiteljska skupština, na kojoj učestvuju samo predstavnici zbornih uprava sa članovima glavnog i nadzornog odbora Udruženja. Opšta skupština sviđu članova Učiteljskog Udruženja sa ovim dnevnim redom:

1. Otvaranje skupštine i izbor potrebnih odbora i sekretara;

2. Pomen izginulim i pomrlim učiteljima — cama u ratovima za oslobodjenje i ujedinjenje;

3. Izveštaj posebne skupštine o radu glavnog i nadzornog odbora Udruženja.

4. Donošenje odluke o organizaciji celokupnog učiteljstva Srba, Hrvata i Slovenaca u jedinstvenu učiteljsku zajednicu sa centralom u Beogradu;

5. Uloga učitelja u narodnom prosvetivanju — referent Milan Popović, učitelj.

6. Izbor članova upravnog u nadzornog odbora Udruženja;

7. Predlogi.

— **Šolska mladina v Domžalah** je priredila 29. junija v dvorani društvenega doma predstavo, ki se je sijajno obnesla. Vzpored je sledeči: Pozdrav. — Lepa naša domovina. — Sirota. Igrokaz s petjem. — Čar gozda. Igra. — Trije bratje. Deklamacija. — Mišek. Deklamacija. — Hej Slovani! — Kaznovani šaljevec. Burka. — Zahvala. Čisti dobiček je znašal 650 K, kateri znesek se porabi za nabavo prepotrebne harmonije. Šolsko vodstvo se zahvaljuje vsem obiskovalcem, zlasti onim, ki so s predplačili pripomogli k lepemu gmotnemu uspehu. Za vojne pohabljenice je nabrala šolska mladina 380 K, kateri znesek se je poslal poverjeništvu za soc. skrbstvo v Ljubljani.

— **Iz seje okraj. šol. sveta v Radovljici dne 17. julija 1919.** Odobre se predsedstvenim potom rešene zadeve. Ker je nekaterim učnim močem potekel dovoljeni dopust, morajo dotične osebe zopet nastopiti službo, vsled tega je več suplentinj brez službe. Napravljajo se potrebni koraki, da dobe te osebe službe. Za učitelja na Jesenicah je imenovan Fr. Erjavč, a ker je višji šolski svet dovolil zopet dve vsposednici, se na teh mestih lahko nastavi dve odpuščeni suplentki. (Ne razumemo, zakaj se vendar gromadijo vsposednice na vsposednice na tej šoli, saj je bil vendar stavljen v zadnji seji predlog, da naj se ustanovi na Jesenicah samostojna meščanska šola z obrtnim značajem. Če je kje potrebna taka šola — je pač v prvi vrsti na Jesenicah. S tem bi bila prvič razbremenjena Jeseniška šola in bi se zelo pomagalo revnim tovarniškim staršem-delavcem). — Sprejme se predlog treh prosilcev za Metelkovo ustanovo, ravno tako predlog dveh prosilcev za ustanovo iz nekdanjega »vrt-narskega ruštva.« — Prizna se nagrada za žen. ročna dela v šol. letu 1918/19 učiteljicam-ženam dotičnih nadučiteljev in sicer na šolah Ovsiše, Lesce in Ljubno. Ravnotako se prizna soglasno nagrada

za pouk v kmetijstvu: za nadure sledečim šolam: Begunje, Dobrava p. K., Lesce, Ljubno, Rateče, Ribno, Boh. Bela, Gorje. — Odobre se nadzorovana poročila nadzorovanih šol in sicer: Breznica, Kamnagorica, Ljubno, Lesce, Bled. — V principu se izreče okraj šol svet za razširjenje enorazrednice v dvorazrednice: Ovišje, Dobrava pri Kropi in Lesce. Ravnotako se pritrjuje prošnji kraj, šol sveta v Boh. Srednji vasi, da naj se razširi tamojšnja tri- v štirirazrednico. — Odobre se slednjič še nekatera »ex presidio« izvršena imenovanja suplentinj. — a.

— **Vodstvo »Mladike« v Ptuj** je poverjeno meščanskošolski učiteljici Ivi Kopalovi.

— **V Velikovcu** so se ljudske šole že pričele. Dokler niso popravljene vse šolske sobe v mestu, morajo deklice obiskovati šolo v Sent Rupertu. Osnovna strokovna šola (meščanska šola) se otvori še le v jeseni, to je 1. septembra.

— **Draginjske doklade državnim uslužbencem.** Minister Kramer je sporočil predsedništvu deželne vlade, da je svojčas v listih objavljena naredba o novih draginjskih dokladah državnim uslužbencem podpisana. V teku prihodnjih dni prejme deželna vlada avtentično besedilo naredbe, nakar se prične z nakazovanjem.

— **Poročila se je dne 14. t. m.** v Smihelu nad Mozirjem tovarišica Marica Gandetova iz Sv. Križa pri Slatini s kapetanom Ernestom Susterjem iz Zagreba. Na mnoga, srečna leta!

— **Sprejemni pogoji za državno zdravilišče na pljučih obolelih v Topoljščici.** Dne 15. junija t. l. se je otvorilo v Topoljščici pri Soštanju zdravilišče za inicijalne (pričetne) slučaje pljučne tuberkuloze. V to zdravilišče se sprejemajo tuberkulozni otroci od 6. do 15. leta, moški in ženske predvsem matere do 50. leta in to v prvi vrsti bolniki z domovinsko pravico v Sloveniji. O sprejemu odloča kuratorij za upravo zdravilišča s sedežem v Ljubljani (poverjeništvu za socialno skrbstvo). Na podlagi prošnje, ki mora biti opremljena z zdravniškim izpričevalom o stanju in natančnem poteku bolezni. (Za revne honorira zdravniška izpričevala kuratorij, posebni formularji za zdravniška izpričevala se bodo razposlala vsem gospodom zdravnikom.) Kuratorij odgovarja posilcu pismeno glede sprejema, natančen datum pa naznanja zdraviliščni zdravnik bolniku. Bolnik ne sme zamuditi predpisanega roka, ker trpi sicer sam nastalo škodo.

Zdravljenje v sanatoriju traja približno 10 do 12 ternov, vendar se pacient lahko že prej odpusti, in sicer:

1. Če pacient prej ozdravi,
2. če slučaj sploh ne spada v zdravilišče,
3. ako bolnik zahteva odpustitev,
4. če se disciplinarno pregreši.

V zdravilišču obstoja enotna dijeta. Oskrbovalni stroški za plačila zmožne znašajo dnevno 30 K; za posebno sobo in ločeno postrežbo pa 40 K. Spremljevalke otrok, ki se pa sprejemajo le za kratek čas in od slučaja do slučaja, to je v omejenem številu, plačajo dnevno oskrbovalno 25 K.

Med oskrbovalne stroške spadajo tudi vsi zdravniški pripomočki in zdravila (Röntgen, zdravljenje s tuberkulinom itd.)

Polni plačniki naj pošljejo svoje prošnje direktno kuratoriju; oni, ki imajo pravico do datave iz bolniških blagajen, naj vložijo svoje prošnje potem teh; oni pa, ki so plačila le delno zmožni, ali pa sploh nezmožni, naj pošljejo kuratoriju svoje prošnje potem občine, kjer prebivajo in naj dokažejo na podlagi lista o imovinskih razmerah, da ne morejo plačevati polnih ali celo nobenih oskrbovalnih stroškov.

Vsak bolnik mora prinesiti s seboj obleko in vsaj dvojno telesno perilo in vse toaletne potrebščine. Vožnjo po železnici do postaje Soštanj in nazaj plača bolnik sam. Za prevoz od postaje Soštanj do 3 km oddaljene Topoljščice in nazaj preskrbi upraviteljstvo zdravilišča. Ono daje tudi vsa nadaljna podrobnejša pojasnila.

Naša zemlja — ire-denta.

§ **Položaj naših bratov na neodrešenem ozemlju.** Glavna borba vsega slovenskega in hrvaškega gibanja na okupiranem ozemlju se suče krog šolskega vprašanja. Dasi je bilo to vprašanje že v stari Avstriji vedno v ospredju, in je le-ta sistematično zatirala razvoj našega šolstva v Primorju, je »odrešenica« Italija nastopila še vse radikalnejšo metodo na tem polju — zaprla nam je kratkomalo vse ono šolstvo, ki smo si ga mi v Avstriji priborili z največjo težavo. Naša tržaška in goriška mladina je vržena na cesto, izgubila je že eno šolsko leto in ji za bodočnost še ni ničesar zasiguranega, da se

bo zamogla posluževati svojih materinskih šol. Nič ugodnejši ni položaj v zaledju, po deželi. Agilnejše učiteljstvo so pozaprl, v šole so upeljali italijansčino, ki jo poučuje, če ni zato zmožnega učitelja, kak korporal, za porušene šole se ne trudijo, da bi jih nadomestili, kjer ni učiteljstva, ga ne iščejo in jim je to dobrodošlo, da puste šole zaprte. Na občine pritiskajo potom svojih agentov, da bi iste prošile za italijansko šolo. Naše ljudstvo dobro občuti vse te udarce in se jih zaveda; trdno upa v boljšo bodočnost, zato ne odbijamo nobenega klika, ki nam prihaja iz neodrešenega ozemlja. Tudi navidezno najeznatnejšemu vprašanju in slučaju, bodimo naklonjeni in posvetimo svojo pozornost, ker s tem služimo sveti nalogi naše bodočnosti — slovenski ire-denti, ki nam nekoč osvobodijo našo neodrešeno zemljo in zedinijo naš narod.

§ **Spomenica »Učiteljskega društva za Trst in okolico«** guvernerju. Odbor Učiteljskega društva je izročil obširno spomenico o slovenskem šolskem vprašanju v Trstu guvernerju za »Julijsko Benečijo«, v kateri zahteva za slovensko prebivalstvo slovenskih šol v Trstu in sicer ljudskih, meščanskih, strokovnih, učiteljskih in srednjih vsaj v obsegu, kakor smo jih imeli pod prejšnjo vladavino. Spomenico utemeljuje odbor posebno s pedagoško-didaktičnega stališča, kot odbor strokovnjakov in jo podpira s temeljitimi statističnimi podatki. Od gubernatorata zahteva posebno pojasnilo, kaj bo gubernatorat ukrenil, da naši učenci ne izgube šolskega leta in kako bo gubernatorat svoj krivico popravil in v drugi vrsti, kaj bo s slovenskimi šolami v prihodnjem šolskem letu. Deputaciji je guverner zagotovil, da natančno prouči to vprašanje. Pred kratkim pa je dobil predsednik tudi pismen odgovor na ulogo, v katerem se zagotavlja, da »je upati« ugodne rešitve zahtev, ko se natančneje prouči vsa vprašanja. Odgovor je tak, kakršne so nam dajali avstrijski ministri, kadar smo kaj ponižno prosili pri njih. Metoda pa imajo Italijani to, da dolgo »študirajo« naša vprašanja nas pa puste — čakati.

§ **Slovenski starši za otvoritev slovenskih šol v Trstu.** Tudi slovenski starši so se sestali in so pričeli sklepati, kaj naj napravijo s svojimi otroci glede tekočega in prihodnjega šolskega leta. Njih položaj je obupen. V italijanske šole otrok ne morejo pošiljati, ker so se dosedaj šolali v slovenskih in nemških šolah in niso toliko sposobni v laščini; v Ljubljano jih ne morejo dati, ker ne dobe potnega dovoljenja in tudi nimajo vsi denarnih sredstev na razpolago; po cestah in v brezdelju jih pa tudi ne morejo v naprej puščati. Odločili so se vsled tega sestaviti spomenico, ki so jo s posebno deputacijo poslali na gubernatorat. Namenjeni so posredovati tudi v Rimu in iti do najskrajnejših korakov. O uspehu bomo skušali poročati.

§ **Naši mestni svetovalci v Trstu v protest zatiranja slovenskega šolstva.** Italijanski socialisti v Trstu so izročili guvernerju spomenico, v kateri zahtevajo odstranitev sedanje mestne uprave in razpis volitev. Pod pritiskom tega dogodka je župan sklical sejo, katere se pa socialistični poslanci niso udeležili in enako tudi ne slovenski. Slovenski občinski svetovalci so odločno sklenili, da se ne udeležujejo več sej in so poslali županu obširno spomenico. Izjava kratko omenja novi politični položaj, ki je nastal vsled okupacije. Omenja, da se je razmerje političnih strank l. 1913 bistveno izpremenilo in povdarja kulturne potrebe tržaških Slovencev. Borba tržaških Slovencev na kulturnem polju se nadaljuje. »Veliko trpkajše in žalobno, ne samo simptomatičnega značaja pa je bilo postopanje italijanskih oblasti napram Slovincem na polju javnega šolstva. Pač, da so občinsko ljudsko šolo v okolišju, dasiravno z omejitvami, ki v ostalem niso bile odvisne od občinske uprave, mogle nadaljevati svoje delo, toda okoličanska mladina ima kulturne potrebe, ki prekoračajo ljudsko-šolski pouk, in tem potrebam se je moglo prejši, dasiravno ne v resnici odgovarjati meri, od pomoči s šolskimi zavodi, ki so jih vzdrževali Slovenci sami in samo deloma tudi z državno pomočjo. Zatiranje slovenskega šolstva v Trstu se nadaljuje. Poleg slovenske mladine v okolici je tudi slovenske mladine v mestu, ki je je prej niso počajalo v slovenske ljudske šole pri Sv. Jakobu in na Acquedotto. Te ljudske šole, ki so, kakor že omenjeno, rabile tudi kulturnim potrebam okoličanske mladine (kakor meščanska šola, trgovska šola, gimnazijski in učiteljski tečajji, pripravljalnica za srednje šole, slovenski oddelek obrtne šole) in bi mogle izkazati skupno nad 5000 učencev, so morale po oblastveni odredbi ostati zaprte in se do-

slej še ni moglo zvedeti, niti ali se odpro prihodnje leto, niti kako se popravi tako velikemu številu učencev izguba enega celega leta.

V obrazložitev tega ukrepa, ki je zadel tržaške Slovence izredno težko ter ga ni treba označiti še nadalje, so se pristojni činitelji izrečno sklicevali na želje, zahtev, odpor onih krogov, za katere treba smatrati, da jih zastopa večina mestnega sveta. Tako pada na le-to vsamoralna odgovornost za zatrete vsega javnega slovenskega šolstva v mestu, v škodo nad 5000 slovenske šolske mladine.

Slovenski klub je zaman upal, da se oglašati iz večine vsaj en glas, da bi spomnil tiste, ki jim gre, dolžnosti, ki jih imajo občina in drugi javni učitelji na polju javnega šolstva, kjer istim činiteljem, tudi v zelo težkih razmerah, nikdar ne dostaja ne volje ne sredstev, kadar gre za italijansko stran. Večina mestnega sveta ne more navajati v svojo razbremenitev, da ne bi bila opozorjena na slovenske šolske potrebe, ker se je dogajalo to v prošlosti, kakor tudi pred kratkim, in kar vrhu vsega stoji dejstvo, da si je delegacija nadela stroške za tečaje, ki so namenjeni učencem, ki so prestopili iz zaprtih italijanskih šol v italijanske.

»Slovenski klub« občinskih svetovalcev omenja daje važnost in pomen tržaškega pristanca tako za Italijane in Jugoslovane ter poudarja nujno preučenje mestne uprave, preučenje mestnega sveta, ki bo dajal jamstvo za mirno, složno in skladno skupno življenje vseh slojev tržaškega prebivalstva. Spomenica zaključuje: »Slovenski klub se bo iz teh razlogov vzdrževal razprav in sklepanja mestnega sveta.

§ **Poititalijančenje slovanskih šol v Istri.** »Messaggero« piše iz Rima: Zaradi izkazanih prošnji rodovinskih glavarjev in na to stvarne predloge občin in civilnega komisarja pazinskega političnega okraja je istrski deželni odbor prosil in tudi dobil od gubernijske oblasti za Julijsko Benečijo dovoljenje za izpremembo slovenskega učnega jezika v italijanskega na naslednjih ljudskih šolah v Istri: Boljan, Borut, Brest, Učka, Paz in Vranja ter pred kratkim v Cerovljah. Uradna otvoritev italijanske šole se je povsod izvršila posebno slovesno. Enake prošnje so vložili družinski glavarji v občinah Gologorica in Novaki tudi v pazinjskem političnem okraju.

Opomba uredništva: Vse navedene šole so izključno krvatske šole in šoloobiskujoči otroci so vsi hrvaške narodnosti. Italijanska oblast je pričela z raznarodovanjem v sredini hrvaškega življa v Istri — v šolskem okraju Pazin, kamor spadajo vse navedene šole Sredstva, katerih se poslužujejo oblasti so podkupovanje gerentov na vse možne načine, internacije zavednejših ljudi v okraju in izrabljanje položaja v njih odsotnosti. Kako potem otvarjajo take »italijanske« šole, smo že poročali, ko smo objavili spored otvoritev »italijanske« šole v Cerovljah. Statistika nam kaže o teh šolah sledeče:

Boljun,	2 razr.,	2 učit.,	125 otrok
Berut	1 »	1 »	91 »
Brest,	1 »	1 »	56 »
Cerovlje	1 »	2 »	111 »
Gologorica	1 »	1 »	123 »
Novalki	2 »	2 »	129 »
Paz	2 »	2 »	82 »
Učka	1 »	1 »	62 »
Vranja	1 »	1 »	72 »

Skupno 12 razr., 13 učit., 851 otrok
Nasilnemu raznarodovanju je torej v tem okraju sedaj podvrženih 851 hrvaških otrok.

§ **Poslovilni večer odhajajočim tovarišem in tovarišicam,** bivšim državnim učiteljem na CM. šolah in c. kr. pripravljalnici za srednje šole v Trstu je priredilo okoličansko učiteljstvo pri sv. Ivanu. Na poslovilnem večeru je bilo soudeleženo vse slovensko učiteljstvo iz Trsta in okolice in tovariš voditelj in učitelja tržske šole. Dvorana je bila slavnostno prirečena. Večer je bil prisrčna odhodnica in pravi simbol dolgega skupnega delovanja in notranje vezi med tovariši, ki jo je ustvarilo skupno delo. Tržaški tovariši so pogostili odhajajoče tovariše s skupno večerjo. Prvi se je oglašil z nagovorom tov. Grmek, predsednik »Učit. društva za Trst in okolico«, ki se je spominal skupnega dela v preteklosti. Nazdravljaj je odhajajočim tovarišem in jih prosil, naj ostanejo vezi preteklosti tudi v nadalje enako iskrene in tesne med nami, kakor so bile v preteklosti ter naj nas tudi v nadalje veže enaka ljubav na to zemljo v bodočnosti — da jo bomo ljubili, kakor smo jo ljubili ed sedaj. Za njim so se oglašili k besedi tudi drugi tovariši, ki so enako iskreno imeli slovo od tovarišev in povdarjali udre vero v to, da bodo šole, ki so nam jih za-

prli, kmalu zopet otvorjene in se bodo zopet lahko vrnili v njihovo sred. Tova riš Kulčič, voditelj srbske šole v Trstu, je povdarjal bratstvo Srbov in Slovencev in skupen spas v bodočnosti. V imenu odhajajočih se je zahvalil tovarišem in iskreno odhodnico tov. Pretner, ki je zaključil svoj govor z vzklikom: »Ja svi-denje!«

Iz pisarne strokovnega tajništva.

Vozne olajšave.

Na razna tozadevna popraševanja odgovorjam skupno:

1. Na državnih železnicah nimajo državni uradnik sploh, torej tudi učiteljstvo ne, nikakih ugodnosti (namreč potom legitimacij). V posameznih slučajih se je obročati za daljše ture na »Ministarstvo Saobračaja v Beogradu« v nekolekivano prošnjo potrjeno od šol. vodstva. Pripominimo, da ravnateljstvo državnih železnic v Ljubljani izjavlja, da ono ni kompetentno izdajati voznih olajšav.

2. Kar se tiče ugodnosti na južni železnici, obračati se je na ravnateljstvo južne železnice v Ljubljani, ki dovoljuje na posamezne prošnje tudi nekolekivane, ugodnost vožnje v II. razredu proti plačilu III. razreda. Tudi tu treba potrdila šol. vodstva, priložiti je znamke za odgovor itd. kot se je pač vse že svoj čas delalo v takih posameznih slučajih prošnji za ugodnosti. Učiteljstvo, ki je v Ljubljani ali bližnji okolici, lahko opravi to posebno pri ravnateljstvu juž. železnice, ki uraduje v belgijski vojašnici (oddelek za vozne olajšave) vsak dan od 8—12 dop.

Končno še pripominjamo, da je vložila »Zaveza« vlogo na »ministarstvo Saobračaja« in je upati, da se zadeva principialno reši glede stalnih permanentnih legitimacij. Za sedaj pač kolikor se je moglo napraviti.

»Zavezini« člani.

Predsedniki, tajniki ali drugi funkcionarji okr. učit. društev naj javijo odsle vsako izpremembo glede svojega članstva (pristop, selitve itd.) samo na strokovno tajništvo »Zaveze«: Ljubljana, Učit. Tiskarna, Franc. ul. 6. To bo že potem poskrbelo, da dobi obvestilo »Zavezin« tajnik in upravniki listov.
Na zdar! Strokovni tajnik.

ZA REZERVNI SKLAD ZAVEZE.

Prostovoljni organizacijski davek.

(Sklep upravnega odbora Zaveze z dne 27. decembra 1918.)

XXVIII. izkaz.

Po 20 K: Lapajne Josip — Cerklje; Helena Oraničeva — Križe pri Trziču. Po 15 K: Purkhart Josip — Zibika p. Pristova. Po 10 K: Mihelič Josip in Josipina Miheličeva — Predvor; Marija Sajovičeva — Železniki; Zore Rudolf — Predoslje; Julka Rotarjeva — Zallog; Sepscher Anton — Kranj; Slapar Jakob in Franja Slaparjeva — Olševek; Trošt Ivo — Tomišelj pri Ljubljani. — Današnji izkaz 145 K. Prej izkazanih 6866 K. Skupaj 7011 kron.

Ivan Petrič,
Ljubljana-Sp. Šiška.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Mnogo nujnih dopisov smo morali zaradi stavke in pomanjkanja prostora odložiti za prihodnjo številko.

Z zadnjem uvodniku »Strokovno tajništvo« je provzročil tiskarski škrat občutno zmedo, in sicer takoj v drugem odstavku. Ta odstavek bistveno važne vsebine se mora glasiti tako: Kako si mislimo svoje strokovno tajništvo? Predvsem naj bo informacijska pisarnica za vsa okrajna društva, za vsakega učitelja in za vsako učiteljico posebe in pa tudi za širšo javnost, ki potrebuje informacij v šolsko-strokovnem oziru učiteljstva.

Izdajatelj in odgovorni urednik:

Fran Marolt.

Last in založba »Zaveze jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.
Promet do 30. junija 1919 K 192.841-27.
Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/25. do 1/26. ure popoldne.